

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ «ΡΟΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ»

ΘΑΝΑΣΕΝΑΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑ
ΚΟΡΔΑΛΗ ΣΤΥΛΙΑΝΗ

ΝΤΕΛΗ ΑΛΕΞΙΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
----------------------	----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΝΟΙΩΝ

1.1 ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ.....	10
1.2 ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΡΟΕΣ	12
1.3 ΡΟΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	15
2.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ & Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ Ε.Ε.....	17
2.3 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΙΟΗΣΗ & ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.....	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΡΟΕΣ

3.1 ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΟΠΙΟΗΣΗΣ.....	29
3.2 ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ, ΙΣΟΤΙΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ	31
3.3 ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΟΠΙΟΗΣΗΣ	33

3.4 ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΡΙΑΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ.....	36
3.5 ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	37
3.6 Η ΟΝΕ ΕΝΘΑΡΡΥΝΕΙ Ή ΟΧΙ ΤΙΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΝΕΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

4.1 ΤΡΕΙΣ ΦΑΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	41
4.2 ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΣΩΣΤΡΕΦΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΞΩΣΤΡΕΦΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

5.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ.....	46
5.2 ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ.....	48
5.3 Ο ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	49
5.4 ΑΙΤΙΕΣ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ.....	51
5.4.1 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΔΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ – ΔΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ.....	51
5.4.1.1 Η ΑΝΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ.....	51

5.4.1.2 Ο ΒΑΘΜΟΣ ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΑΝΟΙΚΤΗ ΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ.....	51
5.4.1.3 ΔΥΣΚΑΜΨΙΕΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ.....	53
5.4.1.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	55
5.4.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ.....	56
5.4.2.1 Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΟ ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΟΝΕ.....	56
5.4.2.2 Η ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΕΥΣΙΜΩΝ ΑΓΑΘΩΝ.....	56
5.4.2.3 Η ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΜΗ ΕΜΠΟΡΕΥΣΙΜΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ BALASSA-SAMUELSON.....	57
5.4.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ.....	59
5.5 ΕΠΙΤΟΚΙΑ.....	60
5.6 ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	62
5.7 ΔΙΑΜΟΙΡΑΣΜΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

6.1 ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	65
6.2 ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	67
6.3 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

7.1 ΑΥΞΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	71
7.2 ΜΕΙΩΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ	72
7.3 ΜΕΙΩΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ.....	74
7.4 ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	74
7.5 ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ	75
7.6 ΜΕΙΩΣΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	76
7.7 ΜΕΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	77
7.8 ΜΕΙΩΣΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	78
7.9 ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (ΑΕΠ).....	80
7.10 ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΟΝΕ

8.1 ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	86
8.2 ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	88
8.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	89

8.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ.....	92
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΕΡΕΥΝΑ

9.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	95
9.2 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ.....	95
9.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	97
9.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	104

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ	106
ΞΕΝΗ.....	107
ΠΗΓΕΣ INTERNET.....	107

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με τον όρο ενοποίηση εννοούμε μια ολοκλήρωση, μια εναρμόνιση πολιτικών, κανόνων, οικονομικών και πολιτικών θεσμών ένα άνοιγμα αγορών με φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και απελευθέρωση των αγορών και ταυτόχρονη ελεύθερη μετακίνηση των ανθρώπων, των συντελεστών παραγωγής και του κεφαλαίου.

Η ενοποίηση ως μια διαδικασία περιλαμβάνει τη σταθερή πτώση της σημασίας των εθνικών πολιτικών ορίων και της γεωγραφικής απόστασης. Επιπροσθέτως αφορά τις όλο και περισσότερο σύνθετες αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των χωρών. Μπορεί να αποτελεί συνώνυμο με τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, των αγορών, την αυξημένη ξένη άμεση επένδυση (ΞΑΕ) και τη σύγκλιση των οικονομικών πολιτικών, με μια άμεση διάδοση της τεχνολογίας και της πληροφόρησης, αλλά μπορεί να προκαλεί και την ισοπέδωση, την ομογενοποίηση των λαών και των συνθηκών διαβίωσης.

Η ενοποίηση, πέρα από την οικονομική δραστηριότητα, αναφέρεται επίσης και σε άλλες πτυχές της ζωής. Επομένως έχουμε την οικονομική ενοποίηση, τη χρηματοπιστωτική ενοποίηση και την πολιτική ενοποίηση. Η θεωρία της ενοποίησης δεν έχει εδραιωθεί σε ότι αφορά τις ΞΑΕ, εφόσον οι επενδυτικές ευκαιρίες που παρουσιάζονται δεν είναι οι ίδιες παντού στον κόσμο. Επιπλέον δεν έχει εδραιωθεί η παγκοσμιοποίηση του εμπορίου, αφού πλέον -για παράδειγμα- οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες πραγματοποιούν εμπορικές συναλλαγές περισσότερο παρά ποτέ με γειτονικές χώρες μέλη της ΕΕ και μάλιστα σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τις εμπορικές συναλλαγές οι οποίες πραγματοποιούνταν στις αρχές του 20ού αιώνα, οπότε και διατηρούσαν σημαντικές εμπορικές επαφές και με τον τότε τρίτο κόσμο. Από την άλλη όμως έχει εδραιωθεί η ενοποίηση της πληροφόρησης μέσω της

τεχνολογικής επανάστασης που προκάλεσε το Ίντερνετ, επίσης έχει εδραιωθεί η χρηματοπιστωτική ενοποίηση μέσω της ελεύθερης διακίνησης του κεφαλαίου και του πραγματικού χρόνου παρακολούθησης των χρηματιστηρίων με online συναλλαγές. Η ενοποίηση δεν είναι ένα νέο φαινόμενο, αλλά είναι ακριβώς ένα νέο επεισόδιο, μια νέα φάση του ίδιου φαινομένου της ενοποίησης, το οποίο προϋπήρχε, κάτι που είναι πλέον περισσότερο κυρίαρχο, βαθύτερο και διαφορετικό από τα προηγούμενα επεισόδια. Παραδείγματος χάριν, το 1914, στο τέλος της προηγούμενης φάσης της ενοποίησης, η δυτικοευρωπαϊκή ξένη άμεση επένδυση καθώς και οι εμπορικές ροές προσανατολίζονταν περισσότερο σε παγκόσμια κλίμακα, με συμμετοχή περισσότερων χωρών από ό,τι στη δεκαετία του 1990. Στην τρέχουσα φάση της ενοποίησης, ο κόσμος και οι χώρες ανοίγουν τα σύνορά τους με σκοπό να λαμβάνουν περισσότερες ροές εμπορίου και ξένης άμεσης επένδυσης. Εντούτοις, η διανομή της ξένης άμεσης επένδυσης ή του εμπορίου είναι άνιση, δεδομένου ότι ένας μικρός αριθμός χωρών λαμβάνει την πλειοψηφία της ξένης άμεσης επένδυσης και των ροών εμπορίου. Μια χαρτογράφηση των εισροών της παγκόσμιας ξένης άμεσης επένδυσης δείχνει το βαθμό στον οποίο οι χώρες υποδοχής ενσωματώνονται στην παγκόσμια οικονομία και τη διανομή των ωφελειών της ξένης άμεσης επένδυσης στην κάθε μία χώρα χωριστά. Επομένως δεν υπάρχει ίση κατανομή των ΞΑΕ ανά τον κόσμο στην εποχή της τελευταίας φάσης της ενοποίησης.

Παρόλα αυτά σε κάποιες αναπτυσσόμενες χώρες, και ειδικά στις αναπτυγμένες χώρες, η ενοποίηση έχει οδηγήσει στην αύξηση της άμεσης επένδυσης, καθώς το μερίδιο των διασυνοριακών ροών κεφαλαίου αυξάνεται. Κατ' αυτό τον τρόπο, ο ρόλος των πολυεθνικών γίνεται σημαντικότερος παρά ποτέ. Επομένως, το μερίδιο της ξένης άμεσης επένδυσης δεν είναι το ίδιο σε όλες τις χώρες του κόσμου και οι

εισροές της ξένης άμεσης επένδυσης στις λιγότερο αναπτυσσόμενες ή τις φτωχές χώρες παρουσιάζουν μικρή αύξηση ή δεν παρουσιάζουν καμία αύξηση. Επίσης, η αλληλεξάρτηση μεταξύ των οικονομιών της περιοχής έχει ενισχυθεί, αλλά η αλληλεξάρτηση με τον υπόλοιπο κόσμο έχει αποδυναμωθεί.

Η διεισδυτικότητα της τρέχουσας φάσης της ενοποίησης σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, την επέκταση των ΞΑΕ και την εμφάνιση των αυξημένων διασυνοριακών οικονομικών ροών. Κατά συνέπεια, ο ανταγωνισμός στις παγκόσμιες αγορές βρίσκεται σε άνοδο λόγω της συνδυασμένης επίδρασης δύο παραγόντων: των πολιτικών αποφάσεων ώστε να μειωθούν τα εθνικά εμπόδια στις διεθνείς οικονομικές συναλλαγές, και του αντίκτυπου της νέας τεχνολογίας. Η αύξηση του τομέα των υπηρεσιών, ειδικά εκείνων των υπηρεσιών που αφορούν τη γνώση και τις πληροφορίες, η επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο και η ταχεία ανάπτυξη μιας νέας γενιάς τεχνολογίας είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες που συνδέονται άμεσα και υποστηρίζουν την πιο πρόσφατη φάση της οικονομικής ενοποίησης. Αυτά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, απόντα στην προηγούμενη φάση, κάνουν την ενοποίηση σήμερα μια καθιερωμένη, ασταμάτητη και αμετάκλητη διαδικασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΝΟΙΩΝ

1.1 ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ

Το εμπορικό ισοζύγιο προκύπτει από τη διαφορά των καθαρών εξαγωγών και των καθαρών εισαγωγών. Στις ΗΠΑ, τα τελευταία χρόνια το εμπορικό ισοζύγιο είναι αρνητικό δεδομένου ότι η αμερικάνικη οικονομία είναι περισσότερο μια "καταναλωτική" οικονομία. Η αυξανόμενη ανισορροπία στο εμπορικό ισοζύγιο προσδιορίζει αν η αμερικάνικη οικονομία "υπερκαταναλώνει" ξένα αγαθά και υπηρεσίες. Οι traders θα ερμηνεύσουν μία πτώση στο εμπορικό ισοζύγιο ως θετική ένδειξη για το δολάριο, ενώ από την άλλη πλευρά μια αύξηση στο εμπορικό έλλειμμα θα οδηγήσει πιθανότατα σε διολίσθηση του δολαρίου.

Γενικότερα, το εμπορικό ισοζύγιο είναι ένας από τους πιο παρεξηγημένους δείκτες στην αμερικάνικη οικονομία. Για παράδειγμα, πολλοί πιστεύουν ότι το εμπορικό έλλειμμα είναι αρνητικό χαρακτηριστικό. Όμως το αν το εμπορικό έλλειμμα έχει αρνητικές προεκτάσεις εξαρτάται από τον κύκλο της οικονομίας. Σε περίοδο ύφεσης οι χώρες θα επιθυμούσαν να εξάγουν περισσότερο, δημιουργώντας ζήτηση και θέσεις απασχόλησης. Αντίθετα σε περιόδους ισχυρής ανάπτυξης, οι χώρες θα επιθυμούσαν να εισάγουν περισσότερο, προκειμένου να αυξηθεί ο ανταγωνισμός τιμών και να μειωθεί ο κίνδυνος πληθωρισμού. Επομένως, το εμπορικό έλλειμμα αποτελεί πρόβλημα κατά τη διάρκεια μιας ύφεσης, αλλά μπορεί να βοηθάει κατά την διάρκεια οικονομικής ανάπτυξης.

Το εμπορικό ισοζύγιο των ΗΠΑ αναφέρεται στη διαφορά μεταξύ εισαγωγών και εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών. Το εμπορικό ισοζύγιο

είναι μία από τις μεγαλύτερες συνισταμένες του ισοζυγίου συναλλαγών, το οποίο έχει σημαντική βαρύτητα για την αξία του δολαρίου.

Ο λόγος που το εμπορικό ισοζύγιο αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τον trader είναι ότι η ζήτηση των εξαγωγών και του νομίσματος συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό. Οι κάτοικοι άλλων χωρών πρέπει να αγοράσουν το νόμισμα της χώρας για να πληρώσουν τις εξαγωγές μιας άλλης χώρας. Συνεπώς, όσο μεγαλύτερες οι εξαγωγές σε μία χρονική περίοδο, τόσο μεγαλύτερη η ζήτηση για το νόμισμα της χώρας που εξάγει. Η ζήτηση εξαγωγών επηρεάζει επιπλέον την παραγωγή και τις τιμές των εγχώριων παραγωγών, καθώς πρέπει να προσαρμοσθούν στην αυξημένη ζήτηση από το εξωτερικό.

Επιπλέον, στο ισοζύγιο συναλλαγών ενσωματώνονται οι επενδύσεις που αναφέρονται στα στοιχεία των διεθνών επενδύσεων χαρτοφυλακίου (TIC: Treasury International Capital). Η αναφορά συντάσσεται σε μηνιαία βάση από το Υπουργείο Οικονομικών. Τα στοιχεία TIC δείχνουν την διαφορά μεταξύ της αξίας των ξένων μακροπρόθεσμων αξιογράφων που αγοράζουν οι αμερικάνοι πολίτες και της αξίας των αμερικάνικων αξιογράφων μακράς διάρκειας που έχουν στην κατοχή τους μη εγχώρια χαρτοφυλάκια. Το αποτέλεσμα δείχνει το ισοζύγιο εγχώριων και ξένων επενδύσεων. Για παράδειγμα, εάν οι ξένοι αγοράσουν αμερικάνικα ομόλογα και μετοχές αξίας 60 δισ. δολαρίων και οι αμερικάνοι επενδυτές αγοράσουν ομόλογα και μετοχές άλλου νομίσματος αξίας 30 δισ. δολαρίων, τότε το συνολικό αποτέλεσμα θα είναι πλεόνασμα 30 δισ. δολαρίων.

Τα στοιχεία αυτά είναι σημαντικά για τους traders, όπως και τα στοιχεία του εμπορικού ισοζυγίου, δεδομένου ότι όταν οι ξένοι αγοράζουν εγχώρια αξιόγραφα, πρέπει να πληρώσουν σε εγχώριο νόμισμα και ως εκ τούτου η αυξημένη ζήτηση για το νόμισμα θα οδηγήσει σε ανατίμησή του.

Συνδεδεμένες με τις παραπάνω είναι και οι έννοιες των εμπορικών ροών και κεφαλαιακών ροών¹.

1.2 ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΡΟΕΣ

Εμπορικές ροές είναι οι αγορές και πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ των χωρών.

Οι εμπορικές συναλλαγές αντανακλούν το εμπορικό ισοζύγιο (εξαγωγές - εισαγωγές). Αποτελούν την αξία των αγαθών που πουλάει μια χώρα σε άλλες χώρες μείον την αξία των αγαθών που αγοράζει η χώρα από άλλες χώρες. Ο συγκεκριμένος υπολογισμός περιλαμβάνει όλες τις διεθνείς συναλλαγές αγαθών και αναπαριστά το εμπορικό ισοζύγιο μιας χώρας.

Οι χώρες που έχουν καθαρό θετικό αποτέλεσμα, σημαίνει ότι εξάγουν περισσότερο σε διεθνείς πελάτες από ότι εισάγουν από διεθνείς παραγωγούς.

Οι εξαγωγικές χώρες έχουν εμπορικό πλεόνασμα, δεδομένου ότι πουλάνε περισσότερα αγαθά στις διεθνείς αγορές σε σχέση με αυτά που αγοράζουν. Η ζήτηση για το νόμισμα αυξάνεται σε αυτή την περίπτωση, καθώς οι διεθνείς πελάτες πρέπει να αγοράσουν το νόμισμα της χώρας προκειμένου να αγοράσουν τα αγαθά. Σε αυτή την περίπτωση η τιμή του νομίσματος αυξάνεται.

Οι χώρες που έχουν έλλειμμα, εισάγουν περισσότερο από τους διεθνείς παραγωγούς σε σχέση με αυτά που εξάγουν σε διεθνείς πελάτες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την υποτίμηση του νομίσματος.

¹ Στασινόπουλος Γιώργος, Νομισματική θεωρία και πολιτική στην Ελλάδα τον 19 αιώνα, Τυπωθeta, 2008

Για παράδειγμα, η Ιαπωνία, η οποία είναι εξαγωγικού χαρακτήρα οικονομία, συνήθως έχει εμπορικό πλεόνασμα. Η Ιαπωνία εξάγει περισσότερα αγαθά σε διεθνείς πελάτες σε σχέση με αυτά που εισάγει από τις ξένες αγορές. Το εμπορικό πλεόνασμα της Ιαπωνίας είναι ο βασικός παράγοντας που το γεν δεν έχει υποτιμηθεί σημαντικά παρόλο την σοβαρή οικονομική κρίση που έπληξε την οικονομία.

Το πλεόνασμα τρεχουσών συναλλαγών στην Ιαπωνία αντιστοιχεί στο 3% του ΑΕΠ. Αυτό οδηγεί σε αυξημένη ζήτηση για το γεν προκειμένου οι διεθνείς πελάτες να αγοράσουν τα γιαπωνέζικα προϊόντα.

Είναι σαφές ότι η μεταβολή στο ισοζύγιο συναλλαγών κάθε χώρας έχει σημαντική επίδραση στην συναλλαγματική ισοτιμία. Συνεπώς, είναι σημαντικό οι traders να παρακολουθούν τα οικονομικά στοιχεία που σχετίζονται με το εμπορικό ισοζύγιο και να καταλαβαίνουν τις επιπτώσεις των μεταβολών.

1.3 ΡΟΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Οι κεφαλαιακές ροές αντανακλούν χρήματα που επενδύονται σε μια χώρα από χαρτοφυλάκια άλλων χωρών.

Οι κεφαλαιακές ροές μετρούν την καθαρή αξία του νομίσματος που αγοράζεται ή πωλείται για κεφαλαιακές επενδύσεις. Η βασική ιδέα πίσω από τις ροές κεφαλαίων είναι το ισοζύγιο. Μια χώρα μπορεί να έχει θετική ή αρνητική ροή κεφαλαίων.

Μια θετική ροή κεφαλαίων σημαίνει ότι οι επενδύσεις που γίνονται σε μια χώρα από μη εγχώριες πηγές υπερβαίνουν τις επενδύσεις που γίνονται από εγχώριους επενδυτές σε άλλες χώρες.

Αν οι εισροές κεφαλαίου υπερβαίνουν τις εκροές σε μια χώρα, τότε υπάρχει αυξημένη ζήτηση για το νόμισμα της χώρας. Και αυτό γιατί ο ξένος πρέπει να αγοράσει το νόμισμα της άλλης χώρας προκειμένου να

υλοποιήσει την επένδυση. Αν οι εκροές κεφαλαίου σε μια χώρα υπερβαίνουν τις εισροές, τότε αυτό συνεπάγεται μειωμένη ζήτηση για το εγχώριο νόμισμα.

Οι χώρες που προσφέρουν υψηλές αποδόσεις στις επενδύσεις μέσω υψηλών επιτοκίων, οικονομικής ανάπτυξης και ανάπτυξης στις εγχώριες χρηματαγορές, τείνουν να προσελκύουν περισσότερα ξένα κεφάλαια. Αυτές οι χώρες έχουν κεφαλαιακές εισροές, οδηγώντας σε αυξημένη ζήτηση για το νόμισμα και συνεπώς στην αύξηση της αξίας του νομίσματος.

Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι η βρετανική οικονομία είναι σε ανάπτυξη, ενώ αντίθετα η αμερικάνικη οικονομία είναι σε κατάσταση ύφεσης. Ως εκ τούτου, το χρηματιστήριο της Μ. Βρετανίας παρουσιάζει καλές αποδόσεις, ενώ η αμερικάνικη χρηματιστηριακή αγορά υποαποδίδει. Σε αυτή την περίπτωση:

Οι αμερικάνοι επενδυτές θα πουλήσουν δολάρια και θα αγοράσουν στερλίνες για να επωφεληθούν της ανάκαμψης στη βρετανική οικονομία. Η ζήτηση για στερλίνες θα αυξηθεί, ενώ η ζήτηση για δολάριο θα μειωθεί, με αποτέλεσμα η αξία του δολαρίου να διολισθαίνει έναντι της στερλίνας.

Με αυτή την επισκόπηση του Εμπορικού Ισοζυγίου, των στοιχείων για τα TIC και τις Εμπορικές Ροές / Ροές Κεφαλαίων, μπορείτε να δείτε αυτά τα στοιχεία λειτουργούν παράλληλα μεταξύ τους και γιατί οι traders είναι καλό να παρακολουθούν αυτές τις ανακοινώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Στο διεθνές στερέωμα συγχρόνως εμφανίζεται ένα νέο φαινόμενο που διαταράσσει τις ισορροπίες των κρατών, μια αγορά χωρίς σύνορα αποκαλούμενη παγκοσμιοποίηση. Συγκεκριμένα, ο όρος αυτός παραπέμπει στην παγκόσμια οικονομία χωρίς σύνορα που ο οικονομικός εθνικισμός έχει εξαλειφθεί και η παραγωγή έχει διεθνοποιηθεί. Μ' άλλα λόγια, η «παραγωγή έχει διεθνοποιηθεί στο βαθμό που οι μεγάλες επιχειρήσεις μεταμορφώνονται σε μη κρατικές οντότητες που εμπλέκονται σε έναν ενιαίο εσωτερικό καταμερισμό της εργασίας ο οποίος καλύπτει πολλές χώρες». Ενώ από μια άλλη πλευρά, με τη διεθνοποίηση εννοούνται οι αγορές, που με την έννοια των ανοιχτών συνόρων για την ελεύθερη διακίνηση του κεφαλαίου και αγαθών έχουν διεθνοποιηθεί, αλλά τα κράτη παραμένουν να μοιράζονται την εξουσία με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Σε τέτοιο σύστημα ωστόσο, ο ρόλος του κράτους περιορίζεται στο να παρέμβει και να εξασφαλίσει μια σταθερή αποτελεσματική ανάπτυξη και λειτουργία της αγοράς, έτσι ο πολιτικός λόγος αν δεν απουσιάζει είναι αδύναμος.

Εκείνο που διακρίνεται εδώ είναι, ότι οι οικονομικές πολιτικές των εθνικών κυβερνήσεων και η συνολική λειτουργία της οικονομίας καθορίζονται από τη διακρατική διακίνηση των εμπορευμάτων και του κεφαλαίου ενώ οι διεθνείς οργανισμοί ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, κι ο ΠΟΕ τυπικά μεν δρουν υπό τις οδηγίες των εθνών-κρατών που συμμετέχουν σ' αυτούς αλλά στην πραγματικότητα εκπροσωπούν τα συμφέροντα των υπερεθνικών οικονομικών ελίτ. Όπως μας συμβουλεύει

ο Ρενέ Πασσέτ, οι επιχειρήσεις κατ' αυτό τον τρόπο, κινούνται στη λογική του άμεσου κέρδους που δεν συμβαδίζει με τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη που θα σχεδίαζε η κυβέρνηση ενός κράτους.² Το άνοιγμα των συνόρων για αγορές χωρίς περιορισμούς ήταν απλά για την μείωση των ελέγχων του κράτους πάνω σ' αυτές, κυρίως όμως των ελέγχων εκείνων που είχαν σχέση με την προστασία της εργασίας και του περιβάλλοντος και οι οποίοι παρεμπόδιζαν την άμεση κερδοφορία. Το άνοιγμα αυτό θεσμοθετήθηκε με ρυθμίσεις που περιλάμβαναν μια σειρά από μέτρα: Πρώτον, τη δημιουργία διεθνών κανονισμών από τον ΠΟΕ που θα έκαναν το εμπόριο πιο ελεύθερο μέσω του περιορισμού παρέμβασης και ελέγχων των κυβερνήσεων για την προστασία τόσο του περιβάλλοντος όσο και της εργασίας. Δηλαδή, οι κανονισμοί αυτοί καθιστούν τα κράτη με τις κυβερνήσεις τους ανέκανα να ασκήσουν έλεγχο και παρέμβαση για τέτοια θέματα. Δεύτερον, τη μείωση του κράτους πρόνοιας ώστε να διευκολυνθεί η επέκταση του ιδιωτικού τομέα στις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς και μείωση των φορολογικών επιβαρύνσεων στις οικονομικές ελίτ. Τρίτον, την ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων δίνοντας παράλληλα στις πολυεθνικές επιχειρήσεις την ευκαιρία να επεκτείνουν σε νέους χώρους τις δραστηριότητές τους. Τέταρτον, τη θεσμοθέτηση κανονισμών για ελαστικότητα στην αγορά εργασίας διεθνώς ώστε να μειώνεται το κόστος παραγωγής και να γίνεται πιο επικερδής η διακίνηση των επενδύσεων του κεφαλαίου.

Όλες όμως αυτές οι ρυθμίσεις και τα μέτρα που παίρνονται στο πολιτικό πεδίο για την προώθηση της παγκοσμιοποίησης δεν ωφελούν τους πολλούς αλλά τους λίγους. Τα μέτρα αυτά είναι οι βασικές πολιτικές ενός νέου δόγματος πολιτικής θεωρίας και πρακτικής, του νεοφιλελευθερισμού ο οποίος ευθύνεται εν πολλοίς για τη σημερινή

² Πασσέτ Ρ. (2006) *Η Νεοφιλελεύθερη Απάτη*, Θεσσαλονίκη: Εκ. Επίκεντρο.

πορεία της οικονομίας παγκόσμια. Ξεκίνησε τη δεκαετία του 1980 στις ΗΠΑ, στην Αγγλία και αλλού από τις οικονομικές ελίτ αυτών των χωρών. Έτσι η οικονομική εξουσία μετατοπίζεται από το επίπεδο του κράτους στον παγκοσμιοποιημένο χώρο και από τον δημόσιο τομέα στον ιδιωτικό. Αυτές οι ελίτ του κεφαλαίου είναι οι κερδισμένοι νέοι αφέντες στον κόσμο. Δηλαδή, εκείνοι που ωφελούνται από μια τέτοια διεθνή κατάσταση είναι οι λίγοι του πλανήτη ενώ οι πολλοί, το περιβάλλον και η εργασία ο μεγάλος ασθενής.

2.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ & Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Σε ένα τέτοιο διεθνές περιβάλλον, καλείται η Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 χωρών σήμερα να παίξει το ρόλο της, όπου ανάλογα τη δυναμική της μπορεί να το επηρεάσει και ίσως να το μετασχηματίσει. Αλλά, υπάρχει αυτή η ευρωπαϊκή δυναμική τόσο σε περιεχόμενο όσο και σε στόχους προς μια διαφορετική πορεία από εκείνη που έχει χαραχθεί στο τελευταίο διεθνές σύστημα; Αν ναι, τότε ίσως αυτό να συμβεί. Τι όμως είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση; Ένα σύνολο ως μόρφωμα από διαφορετικές χώρες που έχουν οικονομικό συμφέρον για να οργανώνονται αλλά τείνουν και πολιτικά σε μια ενοποίηση ώστε να διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στη διεθνή σκηνή; Η έννοια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συνεπώς σχετίζεται: α) με τη μορφή και το βαθμό της ενοποίησής της, και β) με το διεθνές περιβάλλον με την όποια εξέλιξη αυτό έχει. Σχετίζεται συνεπώς με τον τρόπο που εξελίσσεται η διεθνής κοινότητα, για το εάν τείνει ή όχι προς μια ολοκλήρωση καθώς και με ποια μορφή αυτή η ολοκλήρωση είναι εφικτή αφού δεν υπάρχει παγκόσμια κυβέρνηση.

Γι' αυτό το λόγο, η επιδίωξη της εισήγησης αυτής είναι να αναδείξει μερικές πλευρές του μορφώματος αυτού της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, που τείνουν προς την ολοκλήρωση, τη σχέση της Ένωσης με τη λογική

και πρακτική του έθνους κράτους και την παγκόσμια οικονομία, καθώς και με το νέο δόγμα που έχει εδραιωθεί ως επίσημη ιδεολογία του ύστερου αστικού κοινωνικού σχηματισμού. Επειδή στην ουσία, η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρείται επίτευγμα της μεταπολεμικής περιόδου φαίνεται το εγχείρημα λογικό για τη δημιουργία συνθηκών ειρηνικής συνύπαρξης και συμβίωσης των λαών της. Ένα εγχείρημα ενοποίησης το οποίο ξεκινά το 1951, με την ονομασία Ευρωπαϊκή Κοινότητα του Άνθρακα και Χάλυβα που εξελίχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 χωρών σήμερα. Αφού, ως γνωστό, πέρασε πρώτα στην Ευρώπη των έξι, στην ΕΟΚ των 10, στην Κοινότητα των 12, στην Ένωση των 15, σε εκείνη την ιστορική του 2004 των 25 και τέλος στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής οικογένειας έχοντας και ένα αριθμό υποψήφιων χωρών να περιμένει την ένταξή τους σήμερα. Η αλλαγή εκείνη, που σημειώθηκε με τη συνθήκη του Maastricht το 1992 από Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα σε Ευρωπαϊκή Ένωση, αποκάλυψε ότι οι παραδοσιακές θεωρητικές προσεγγίσεις οι οποίες ερμήνευαν τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης είχαν πολλές αδυναμίες. Απόδειξη των αδυναμιών αυτών, ήταν η περίπτωση Δανίας, Γαλλίας και Ιρλανδίας στην ίδια αυτή εποχή. Οι εμφανείς περιορισμοί εκείνοι καταγράφηκαν συνοπτικά στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (Ε.Ε.Π.) στα μισά της δεκαετίας του 1980 με τρεις κύριες υποθέσεις: 'α. διάχυσης, β. πολιτικής οικονομίας και γ. σύγκλισης προτιμήσεων'.³ Συνεπώς, η επικύρωση της Συνθήκης του 1992 απαιτεί ένα νέο θεωρητικό πλαίσιο γι' αυτό και λέγεται δεύτερη φάση στη διαδικασία ενοποίησης της Ευρώπης.

³ Ιωακειμίδης Π. Κ. (1994) *Η Πόλη και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, Αθήνα: Εκδ. Θεμέλιο.

Ο αντικειμενικός σκοπός της κοινοτικής συνθήκης που ίδρυε την πρώτη Κοινότητα του Άνθρακα και Χάλυβα ήταν να παραμεριστούν τα εθνικά εμπόδια στις ανταλλαγές και να δημιουργηθεί μια κοινή αγορά. Η δεύτερη, της Ρώμης το 1957 που ίδρυσε την Κοινότητα της Ατομικής Ενέργειας, στόχευε στη δημιουργία μιας κοινής αγοράς πυρηνικών υλικών και εφοδίων.⁴ Συγχρόνως υπέγραψαν τα ίδια έξι αρχικά κράτη και τη συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ΕΟΚ. Η Συνθήκη της ΕΟΚ τελικά, δημιούργησε ένα οικοδόμημα που αποτελούνταν από το Συμβούλιο Υπουργών, την Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και το Δικαστήριο. Ωστόσο, αφού ο θεσμικός ρόλος του κοινοβουλίου ήταν σε πειραματικό στάδιο χρησίμευσε περισσότερο ως χώρος ανταλλαγής απόψεων. Μια τέτοια συνθήκη στόχευε: α) στην πραγματοποίηση μιας τελωνειακής ένωσης εξαλείφοντας τους δασμούς, β) την πραγματοποίηση εναρμόνισης των εθνικών πολιτικών πάνω στην ελεύθερη κυκλοφορία των βιομηχανικών και αγροτικών προϊόντων, γ) στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, δ) στην ελεύθερη εγκατάσταση και παροχή υπηρεσιών και ε) στην ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων. Οι συνθήκες τροποποιούνται το 1973 με την προσχώρηση τριών χωρών, το 1981 ξανά με την Ελλάδα για να τροποποιηθούν επίσης το 1986 με την ένταξη της Ισπανίας και Πορτογαλίας.⁵

Η μία συνθήκη διαδέχεται την άλλη μέχρι το 1992, που υπογράφεται η Συνθήκη για την Ε.Ε. στο Μάαστριχ ώστε με αυτή η ίδια η Ένωση να προωθήσει την ισόρροπη και σταθερή οικονομική της πρόοδο. Να επιβεβαιώσει την ταυτότητά της στη διεθνή σκηνή. Να ενισχύσει την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών των χωρών μελών της. Και να

⁴ Τσακαλογιάννης Π. (1996) *Η Πολιτική Διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: Εκ. Παπαζήση.

⁵ Στεφάνου Κ. (1996) *Η Θεσμική Μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: Εκ. Παπαζήση.

διατηρήσει το κοινοτικό κεκτημένο.⁶ Με την τροποποίηση των συνθηκών το 1995, για να προσχωρήσουν η Αυστρία Σουηδία και Φινλανδία, τη Διακυβερνητική το 1996, καθώς και την Διεύρυνση το 2004 στην Αθήνα, με εκείνη την πανηγυρική ενσωμάτωση των δέκα νέων μελών, και την επόμενη διεύρυνση του 2007, κατορθώνεται η ένταξη δύο ακόμη νέων χωρών σύνολο 27 χωρών-μελών στην Ευρωπαϊκή Οικογένεια. Δηλαδή, η Ένωση που δημιουργήθηκε από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ έχει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως φύλακα των θεσμών και συνθηκών, χωρίς να είναι ένας ξεχωριστός διεθνής οργανισμός. Η Ένωση αυτή, μοιάζει περισσότερο με ένα οικοδόμημα που στηρίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες: Τον ένα που είναι οι ευρωπαϊκές κοινότητες, τον άλλο που καθιερώνει μια Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας και τον τρίτο, που είναι η Συνεργασία στους τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων. Οι δύο τελευταίοι πυλώνες, χαρακτηρίζονται διακυβερνητικοί επειδή η συνεργασία των χωρών μελών υλοποιείται από αυτές τις ίδιες χώρες και όχι από κοινοτικά όργανα.

Αναλυτικότερα, ο πρώτος πυλώνας για αρκετό χρονικό διάστημα θεωρήθηκε πολύ σημαντικός καθώς περιελάμβανε τις περισσότερες από τις αρμοδιότητες πολιτικής της Ε.Ε. Το κοινοτικό κεκτημένο των τριών κοινοτήτων που ήδη υπήρχαν διατηρούνταν στην τελευταία Συνθήκη καθώς ενισχυόταν με την αναθεώρηση των προηγούμενων Συνθηκών: ΕΟΚ, ΕΚΑΧ και ΕΚΑΕ. Στη νέα Συνθήκη, γνωστή ως Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ΣΕΚ, υιοθετήθηκαν δύο βασικές αρχές: η αρχή της *επικουρικότητας* και η αρχή της *ιθαγένειας*. Οι αρχές αυτές υποδεικνύουν τα όρια δράσης της Κοινότητας απέναντι στο δικαίωμα δράσης των κρατών μελών. Από την Συνθήκη αυτή προβλέφθηκαν επίσης και μια σειρά από θεσμικές αλλαγές που είχαν βασικό τους μέλημα τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και

⁶ Η Πολιτική Διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οπ. αν. παρ.

περιφρούρηση του δημοκρατικού χαρακτήρα των διαδικασιών λήψης των αποφάσεων της Κοινότητας. Στις διάφορες αναθεωρήσεις που συντελέστηκαν βγήκαν ενισχυμένα το συμβούλιο υπουργών που εξουσιοδοτήθηκε να λαμβάνει διευρυμένες αποφάσεις, και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το οποίο απέκτησε περισσότερες εξουσίες και μεγαλύτερη επιρροή σε αρκετούς τομείς. Οι πιο σημαντικές αλλαγές που θεσπίστηκαν ήταν: α. η Διαδικασία Συναπόφασης και η Επιτροπή των Περιφερειών.

Ο *δεύτερος πυλώνας* καθώς εννοεί την ΚΕΙ 11 ΙΑ αποσαφήνισε την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας για την Ε.Ε. Η Συνθήκη καθόρισε τρεις κύριους τρόπους για την επίτευξη των στόχων της ΚΕΠΠΑ. Πρώτον, η επίτευξη συνεργασίας μεταξύ των χωρών-μελών με κοινές θέσεις όσον αφορά θέματα που άπτονται της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας. Δεύτερον, η επίτευξη κοινής δράσης από το συμβούλιο υπουργών, όπου μαζί με την Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση ΔΕΕ ως ένα άλλο όργανο της Ε.Ε. να δύνανται να θεσπίζουν διάφορες αναγκαίες ρυθμίσεις που αφορούν την αμυντική πλευρά της Ε.Ε. Έτσι, η Συνθήκη για την Ε.Ε. συνέταξε την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία ως ένα βασικό πυλώνα της Ένωσης.

Ο *δε τρίτος πυλώνας*, είναι η συνεργασία στους τομείς της Δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων στην Ε.Ε. Εκείνο που φάνηκε ως μεγάλο κοινό ενδιαφέρον των χωρών μελών, ήταν για τη μεταναστευτική πολιτική και τον έλεγχο των συνόρων, την πολιτική του ασύλου, την καταπολέμηση ναρκωτικών και τρομοκρατίας και για μια σειρά μέτρων δικαστικής συνεργασίας σε αστικές και ποινικές υποθέσεις. Όλα όμως αυτά τα μέτρα, είχε προβλεφθεί να λαμβάνονται σε συνδυασμό πάντα με τις διατάξεις εκείνες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η ενδεδειγμένη μορφή συνεργασίας που προωθήθηκε από την Ε.Ε., ήταν για τις σχετικές αποφάσεις να

λαμβάνονται ομόφωνα καθώς και να υιοθετεί κοινές δράσεις ειδικής πλειοψηφίας.

2.3 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ & ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

α) Όπως μας συμβουλεύουν οι θεωρητικοί του εγχειρήματος της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, το πρώτο στάδιο οικονομικής ενοποίησης ήταν καθαρά οικονομικής φύσης. Δηλαδή, ένα στάδιο τελωνειακής ένωσης με κοινό εξωτερικό δασμολόγιο που προέβλεπε μια περίπου δεκαετία εξελικτικής διαδικασίας. Ένα δεύτερο στάδιο, είχε ως στόχο την ευρύτερη ένωση με τη θέσπιση μιας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, την ελεύθερη μετακίνηση εργαζομένων και κεφαλαίου, τον εναρμονισμό κοινής πολιτικής και νομοθεσίας για την υγεία και ασφάλεια και μια νομισματική ένωση με κοινό νόμισμα και κεντρική τράπεζα. Αν διερευνήσουμε λίγο πίσω, η Συνθήκη της Ρώμης το 1957, δεν περιελάμβανε καμιά πτυχή για την Πολιτική Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Κάτι τέτοιο τότε φαινόταν ανέφικτο όμως θα ενίσχυε τον ρόλο της Ε.Ε. όχι μόνο στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ηπείρου αλλά και πέραν αυτής.

Η πορεία της Ένωσης εντούτοις, άλλαξε ριζικά μετά την κατάρρευση των ανατολικών ευρωπαϊκών χωρών. Αυτή η αλλαγή συντελείται με την επανένωση της Γερμανίας και την εμφάνιση πολλών χωρών τόσο στην κεντρική όσο και στην ανατολική Ευρώπη που εκδήλωσαν την επιθυμία να ενταχθούν στην Ε.Ε. Εδώ επομένως, δημιουργούνται νέες απαιτήσεις πλέον για την πολιτική κυρίως ολοκλήρωση. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, θα σφραγίσει το πρώτο στάδιο το οποίο είχε ήδη ολοκληρωθεί και που αφορούσε την οικονομική και νομισματική ένωση. Ενώ στο δεύτερο στάδιο, εντάσσεται η ένωση των

κεντρικών τραπεζών των χωρών μελών για την έκδοση κοινού νομίσματος καθώς και την ίδρυση μιας κεντρικής ευρωπαϊκής τράπεζας το 1994. Η αφετηρία του δευτέρου σταδίου της Ε.Ε., γίνεται εμφανής αφού θεσπίζει και κατοχυρώνει με καταστατικό τρόπο την καθολικότητα των στόχων και του περιεχομένου της ενοποιητικής διαδικασίας. Όπως εύστοχα παρατηρείται: με τη Συνθήκη αυτή «τίθενται καταστατικά είτε με διακηρυκτικό-συμβολικό τρόπο, είτε με δεσμευτικό-προγραμματικό χαρακτήρα, στόχοι 'καθολικού περιεχομένου η υλοποίηση των οποίων θα μπορούσε να οδηγήσει στην ολοκλήρωση της ενοποιητικής διαδικασίας»⁷ Σε αυτό το δεύτερο στάδιο του εγχειρήματος είναι που μετατρέπεται η απαισιοδοξία σε ευρω-αισιοδοξία. Ότι, τελικά δεν ήταν ουτοπία η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και ότι η ολοκλήρωση αυτής της ενοποίησης είναι μια διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη. Ότι, παραπέμπει στην ενοποίηση μιας ομάδας χωρών που συγκροτεί την ευρύτερη οικογένεια της Ε.Ε. παίρνοντας τη σκυτάλη από το έθνος-κράτος μεταπολεμικά.

β) Από τη μια θεωρητική προσέγγιση στην άλλη όπως: λειτουργική, νεολειτουργική και ομοσπονδιακή, οι ανήσυχοι ερευνητές μελετούν τις πιθανές εκδοχές για την καταλληλότητα που μπορεί να έχουν αυτές οι θεωρίες στην πράξη. Δηλαδή, εάν με την εφαρμογή τους οι προσεγγίσεις των ερευνητών D. Mitrany, E. Haas, Mackay R.G., Harrison R.J. και άλλων θα οδηγήσουν ή όχι στην πλήρη ενοποίηση και την εύρυθμη λειτουργία της Ένωσης.⁸ Αρχικά, η πρώτη προσέγγιση είχε υιοθετήσει ως πάγιο ενδιαφέρον της το στόχο για την παγκόσμια ευημερία, που μέσω

⁷ Ιωακειμίδης Π. Κ. (1994) *Η Πόλη και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, Αθήνα: Εκ. Θεμέλιο

⁸ Ιωακειμίδης Π.Κ.(1994) *Η Πόλη και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αναζητώντας μια Νέα Αριστοτελική Προσέγγιση στη Διαδικασία της Πολιτικής Ολοκλήρωσης*, Αθήνα: Εκ. Θεμέλιο.

αυτής μπορεί να επιτευχθεί η διασφάλιση της ειρήνης και η αποφυγή του πολέμου. Δηλαδή, με τη μεγιστοποίηση της ευημερίας η οικοδόμηση θεσμών αυξάνεται ποσοτικά όπου οδηγεί τελικά στη δημιουργία της υπερεθνικής κοινότητας. Με τη δεύτερη προσέγγιση, εγκαινιάζεται η διαδικασία εκείνη που οργανωμένες ομάδες συμφερόντων, elites και πολιτικά κόμματα συμμετέχουν στην ενοποίηση. Με τέτοια συμμετοχή ατόμων, ομάδων και κομμάτων όπου οι κεντρικοί θεσμοί ανταποκρίνονται στις πιέσεις και προσδοκίες δεν μπορεί παρά να προωθείται η ενοποιητική διαδικασία σε μορφή διευρυνόμενης λογικής της ολοκλήρωσης. Η πολιτική κοινότητα συνεπώς ερμηνεύεται ως μια κατάσταση στην οποία ομάδες ή άτομα δείχνουν προσήλωση στους κεντρικούς πολιτικούς θεσμούς' και όχι τόσο σε άλλη μορφή εξουσίας η οποία μπορεί να ασκείται σε περιφερειακό επίπεδο. Έτσι, η ολοκλήρωση ορίζεται ως «διαδικασία μέσω της οποίας τα άτομα που δρουν πολιτικά σε διαφορετικά εθνικά πλαίσια πείθονται να μετατοπίσουν τη νομιμοφροσύνη και τις πολιτικές τους δραστηριότητες σε ένα κέντρο, οι θεσμοί του οποίου έχουν εξουσία πάνω στα προϋπάρχοντα εθνικά κράτη» Η νέο-λειτουργική θεωρητική προσέγγιση λοιπόν, εννοεί τη διαδικασία που οι πολιτικοί εκπρόσωποι διαφόρων κρατών μεταφέρουν τις σκέψεις και τις προσδοκίες τους σε ένα όργανο πάνω από τα κράτη μέλη της Ένωσης. Με άλλα λόγια, προτείνουν ένα υπερεθνικό θεσμικό σύστημα λήψης αποφάσεων.

Ενώ, η ομοσπονδιακή θεώρηση, προτείνει τη σύσταση μιας ομοσπονδιακής διακυβέρνησης η οποία θα συντονίζει τις κεντρικές με τις περιφερειακές εξουσίες που ενεργούν πάνω σε διάφορους και συγκεκριμένους τομείς δράσης.⁹ Με άλλα λόγια, η επίλυση στις διάφορες διαφωνίες και κοινωνικές συγκρούσεις επιτυγχάνεται μονάχα με την

⁹ Mackay R.W.G. (1969) *Towards a United States of Europe*, Hutchinson, London,

ύπαρξη θεσμών που μπορούν να έχουν επαρκείς εξουσίες. Είναι προφανές, πως οι προσπάθειες αυτές και οι εξελίξεις που σημειώνονται στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενισχύουν την αναγκαιότητα για μια τέτοια ολοκλήρωση να αγγίξει και τη σφαίρα της πολιτικής, ώστε να έχει την πιθανότητα η Ένωση να επηρεάζει το διεθνές περιβάλλον. Εκ των πραγμάτων όμως είναι αδύνατο η Ένωση να γίνει ποτέ ένα μεγάλο κράτος, όπως το φανταζόταν η παραπάνω ομοσπονδιακή θεωρητική προσέγγιση, αντίστοιχο του έθνους κράτους. Η αναπτυξιακή της πορεία δεν μπορεί να ακολουθήσει το μοντέλο ενός ομοσπονδιακού κράτους σε διάσταση ηπείρου όπως αυτό των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής ή του Καναδά. Απεναντίας η Ένωση δείχνει την εικόνα ενός νέου μορφώματος ή ενός νέου είδους πολιτικής οντότητας που δεν μπορούν να ισχύουν οι συμβατικές συνταγματικές κατηγορίες όπως αυτές προέρχονται από τους θεσμούς του έθνους κράτους.

Δηλαδή, δεν έχει μέχρι τώρα ανεξάρτητο νομοθετικό, ούτε λειτουργικό εκτελεστικό σώμα το οποίο θα μπορούσε να είναι υπόλογο στους δημοκρατικά εκλεγμένους αντιπροσώπους. Οι περισσότερες από τις εξουσίες της Ε.Ε., πηγάζουν από τις συνθήκες μεταξύ των κρατών-μελών της, καθώς η νομοθεσία της σε αρκετά μεγάλο μέρος βασίζεται στην επεξεργασία και ενσωμάτωση κοινών προτάσεων και πρωτοβουλιών στο επίπεδο της εκτελεστικής εξουσίας αυτών των χωρών για την εφαρμογή της κοινής πολιτικής. Ενώ λοιπόν είναι μια πολιτική οντότητα, χωρίς να μοιάζει καθόλου στο έθνος κράτος, έχει καταφέρει να αντικαταστήσει τα κράτη μέλη σε αρκετούς τομείς διακυβέρνησης κυρίως μετά τη συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, έχοντας σημαντικές νομοθετικές και εκτελεστικές λειτουργίες. Τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουν βασικό ρόλο στην ανάληψη νομοθετικών πρωτοβουλιών, συμβουλευόντας τα κράτη μέλη για σπουδαία θέματα πολιτικής και ασκώντας ρυθμιστική εξουσία καθώς

επιβλέπουν τη συμμόρφωση των χωρών μελών στους κανονισμούς και τα κριτήρια της Ένωσης.

Ωστόσο, η ιδεολογική ταυτότητα αυτής της ευρωπαϊκής οικογένειας όπως εκδηλώθηκε στην πορεία εξέλιξής της τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά στην ύστερη νεωτερικότητα κυρίως μετά το 1989, είναι αλληλένδετη του νέου δόγματος που αποκαλείται νεοφιλελευθερισμός. Δηλαδή, ως επίσημη θεωρητική βάση του αστικού κοινωνικού σχηματισμού εισάγεται ο φιλελευθερισμός το 1789 αλλά μετά από δύο αιώνες το 1989 φτάνει στο τέλος του, όπως παρατηρεί ο Βάλλερσταϊν.¹⁰ Αναφέρει λοιπόν, ότι «η Γαλλική Επανάσταση σηματοδοτεί την είσοδο του φιλελευθερισμού στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, ενώ η πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων σηματοδοτεί την έξοδό του από αυτήν».¹¹ Η μορφή του φιλελευθερισμού συνεπώς, ως ιδεολογία σήμερα της παγκόσμιας αστικής κοινωνίας και οικονομίας έχει ριζικά αλλάξει από εκείνη που γνωρίζαμε πριν έχοντας νέο ρόλο και ονομασία.

Με άλλα λόγια, η μεταβολή που υφίσταται ο φιλελευθερισμός από την κλασική του μορφή που ήταν εκείνη της ελεύθερης αγοράς και του μη παρεμβατικού κράτους, σε εκείνον που σχετίζεται με την ανάπτυξη και το κράτος πρόνοιας που ονομάζεται προοδευτικός και στον νέο-φιλελευθερισμό που σχετίζεται με τον συντηρητισμό. Εάν ο φιλελευθερισμός λοιπόν, ως ιδεολογία του καπιταλισμού περνά από το στάδιο του ελεύθερου ανταγωνισμού στο στάδιο του μονοπωλιακού και δη κρατικό-μονοπωλιακού κεφαλαίου, για να τοποθετήσει τον εαυτόν του στο κέντρο της πολιτικής σκηνής με τις Κεϋνισιανές πρακτικές ώστε να υπερνικηθούν οι αποτυχίες της αγοράς, συνδέοντας το ρόλο του κράτους στο σχεδιασμό της οικονομίας για περισσότερη ανάπτυξη και

¹⁰ Βάλλερσταϊν Ι.(2002) *Μετά τον Φιλελευθερισμό*, Αθήνα: Εκδόσεις Ηλέκτρα.

¹¹ Ίδιο, κεφάλαιο 2.

πλήρη απασχόληση καθώς επίσης και με την ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας, η νέα μορφή του πλέον είναι εντελώς διαφορετική. Απλά είναι η ουσιαστική συρρίκνωση του δημόσιου τομέα, διευρύνοντας το πεδίο του ιδιωτικού ως πάγια θέση και στρατηγική του συντηρητισμού. Ο στόχος του δόγματος του νεοφιλελευθερισμού που εκδηλώθηκε στις δύο τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα ήταν η ενίσχυση της δύναμης του ιδιωτικού κεφαλαίου εξαλείφοντας τον αναγκαίο κοινωνικό έλεγχο πάνω στις αγορές.

Οι βασικές πολιτικές που προτάθηκαν και εφαρμόστηκαν από τις ΗΠΑ και παγκόσμια μετά ήταν: η απελευθέρωση των αγορών κεφαλαίου ενισχύοντας τη δυνατότητα φοροδιαφυγής ώστε να διαβρωθεί η φορολογική βάση που απαιτείται για τη χρηματική ενίσχυση του κράτους πρόνοιας. Η απελευθέρωση των αγορών εμπορευμάτων και η ιδιωτικοποίηση των κρατικών επιχειρήσεων. Και τέλος η μείωση του κράτους πρόνοιας, και η ανακατανομή του φορολογικού βάρους προς όφελος των ομάδων με υψηλό εισόδημα. Η διεθνοποίηση αυτή της οικονομίας και οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές συνέπεσαν με σημαντικές τεχνολογικές αλλαγές που σηματοδότησαν τη μετάβαση της οικονομίας της αγοράς σε μια μεταβιομηχανική φάση. Η τάση αυτή εξαλείφει κάθε εμπόδιο που υπήρχε πριν στο κάθε εθνικό κράτος για το ιδιωτικό κεφάλαιο, να διακινείται ελεύθερα, να δραστηριοποιείται διεθνώς, να οργανώνεται και να συσσωρεύεται παγκόσμια. Η παγκοσμιοποίηση συνεπώς, είναι απόρροια των πολιτικών πρακτικών του νεοφιλελευθερισμού όπου δημιουργεί μεγάλη ανισότητα ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία που τελικά δεν ωφελούνται οι πολλοί αλλά οι λίγοι. Μια τέτοια προκύπτουσα αντίληψη των τελευταίων δεκαετιών του εικοστού αιώνα, όπως ήδη έχει αναφερθεί, είναι η σύζευξη του κλασικού φιλελευθερισμού και της νέας συντηρητικής ιδεολογίας. Δηλαδή, με την ελευθερία του εμπορίου και το μη παρεμβατικό κράτος ως πτυχή και

αντίληψη που είχε επικρατήσει στον κλασικό φιλελευθερισμό αφενός. Αφ' ετέρου, με την επιθετικότητα ενάντια στο κράτος πρόνοιας, γενικά στον δημόσιο τομέα και στη συλλογικότητα, που είναι τάση η οποία ενέχει και εκτρέφει η νέα συντηρητική πολιτική πρακτική¹².

¹² Σκουλάς Γ. (2007) *Κοινωνία & Πολιτική Θεωρία: Κριτική Πολιτική Ανάλυση του Σύγχρονου Κόσμου*, Εκ. Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΡΟΕΣ

3.1 ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Πλήθος ερευνών έχουν γίνει για την συσχέτιση μεταξύ εμπορίου και κοινού νομίσματος. Ο Rose (2000) και οι Frankel και Rose (1997 και 1998) χρησιμοποίησαν δεδομένα panel και βρήκαν ότι η υιοθέτηση ενός κοινού νομίσματος οδήγησε σε αύξηση του εμπορίου κατά 3 φορές ή ακόμη περισσότερο. Άλλες ωστόσο έρευνες που χρησιμοποίησαν διαχρονικές τεχνικές δεν βρίσκουν στατιστικά σημαντική σχέση μεταξύ των 2 ή ακόμη πολύ μικρή αρνητική επίδραση στην μεταβλητικότητα του εμπορίου.

Οι μελέτες που αφορούν σε διαστρωματική ανάλυση δεδομένων βρίσκουν αρνητική και στατιστικά σημαντική επίδραση από την μεταβλητικότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών στο εμπόριο η οποία σε μακροχρόνια βάση ίσως είναι μεγαλύτερη από 10%. Οι χώρες επιλέγουν συγκεκριμένους διακανονισμούς όσον αφορά την συναλλαγματική ισοτιμία για πολλούς και διάφορους λόγους. Η δυνατότητα άσκηση ανεξάρτητης νομισματικής πολιτικής θεωρείται ως ένα πλεονέκτημα της ύπαρξης κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών, με παρεμβάσεις στις αγορές συναλλάγματος για την διατήρηση των πραγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων των χωρών σε ανταγωνιστικά επίπεδα. Πολλοί θεωρούν ότι μια πολιτική κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών θα βοηθούσε αποφασιστικά

τόσο στην καλύτερη προσαρμογή των χωρών-μελών που αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα εσωτερικών και εξωτερικών ανισορροπιών, όσο και στην ομαλή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Μια τέτοια πολιτική θα μπορούσε να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την καταπολέμηση της ύφεσης και της ανεργίας, προβλημάτων που δεν προωθούν την πολιτική σταθερότητα, ομαλότητα, ασφάλεια και συνεργασία στην Ευρώπη. Οι κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες θεωρείται ότι οδηγούν γενικότερα στην αποσταθεροποίηση των αγορών, στην αστάθεια και στην αβεβαιότητα, στις κερδοσκοπικές κινήσεις κεφαλαίων οι οποίες, όπως υποστηρίζεται, οδηγούν με τη σειρά τους σε βίαιες προσαρμογές των συναλλαγματικών ισοτιμιών, εξαντλούν τα αποθέματα σε συνάλλαγμα των Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών και αποτρέπουν τη λειτουργία των μηχανισμών προσαρμογής των οικονομιών. Στην Κευνσιανή θεωρία και ακόμη περισσότερο στη θεωρία του «μονεταρισμού» (Friedman), ωστόσο τονίζεται ότι οι κλειδωμένες συναλλαγματικές ισοτιμίες, συνδυαζόμενες με απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων, δημιουργούν στρέβλωση των τιμών και επομένως μη αποτελεσματική κατανομή των πόρων και των επενδυτικών κεφαλαίων. Πιο συγκεκριμένα, ενώ οι εξωτερικές συνθήκες αλλάζουν, καθώς οι συναλλαγματικές ισοτιμίες μένουν σταθερές, η αναγκαία προσαρμογή παίρνει τη μορφή μεταβολών στις τιμές των προϊόντων σε κάποιους κλάδους και στον όγκο παραγωγής σε κάποιους άλλους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η προσαρμογή γίνεται πιο επίπονη με αποτέλεσμα την αποσταθεροποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίου και την τάση για δημιουργία συνθηκών ύφεσης και υψηλής ανεργίας στην οικονομία. Έτσι, χωρίς την απελευθέρωση των κεφαλαιαγορών οι κλειδωμένες ισοτιμίες θεωρούνται από πολλούς ότι

διαιώνίζουν και επιτείνουν την αστάθεια και την αβεβαιότητα στην εγχώρια οικονομία καθώς δεν διορθώνουν τις δυσμενείς εκείνες οικονομικές συνθήκες που επηρεάζουν αρνητικά το διεθνές εμπόριο¹³.

3.2 ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΜΠΟΡΙΟΥ, ΙΣΟΤΙΜΙΩΝ και ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

Οι Baldwin, Skudelny και Taglioni (2004) βρήκαν ότι μια μείωση στην μεταβλητικότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών να αυξάνει το εμπόριο ενθαρρύνοντας περισσότερο τις εξαγωγές ανά εταιρεία και αυξάνοντας τον αριθμό των εταιρειών που αναμιγνύονται με τις εξαγωγές. Άλλες εμπειρικές μελέτες θεωρούν ότι υπάρχει μια γραμμική σχέση μεταξύ της μεταβλητικότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών και του όγκου του εμπορίου. Σύμφωνα με τον Baldwin (2004), προκύπτουν δυο πηγές κυρτότητας. Η μεταβλητικότητα στη τιμή συναλλάγματος επηρεάζει περισσότερο τις μικρές από τις μεγάλες επιχειρήσεις, πράγμα που σημαίνει ότι η οριακή επίδραση μιας μικρότερης μεταβλητικότητας θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη. Επίσης μια μείωση στο ελάχιστο όριο εξαγωγών φέρνει στο προσκήνιο ακόμη μεγαλύτερο αριθμό νέων εξαγωγών (www.aueb.gr/.../FREE%20TRADE-A%20SIMPLE%20APPROACH.doc, επίσκεψη την 22/03/2010, 22:40).

Οι Rose και Van Wincoop (2001) χρησιμοποίησαν μια θεωρητική εκδοχή του υποδείγματος του Anderson και Van Wincoop (2001) για να αναφερθούν στο γεγονός ότι η εκτός ευρώ μεταβλητικότητα στην τιμή

¹³ Φωτόπουλος Τ. (2002) *Παγκοσμιοποίηση, Αριστερά και Περιεκτική Δημοκρατία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

συναλλάγματος ίσως οδηγήσει σε μείωση των εισαγωγών για την εκτός Ευρωζώνης περιοχή κατά 10% , οδηγώντας έτσι σε μερική υποκατάσταση των εισαγωγών εκτός ευρώ με αυτών που βρίσκονται εντός της περιοχής του Ευρώ¹⁴.

Οι Baldwin, Skudelny και Taglioni (2004) παρουσιάζουν μια ανάλυση που βασίζεται σε στοιχεία κατανεμημένα ανά τομείς (χημικά και παρεμφερή προϊόντα, βιομηχανοποιημένα προϊόντα ταξινομημένα βάση των πρώτων υλών, των μηχανημάτων, του μεταφορικού εξοπλισμού και ποικίλων βιομηχανικών υλικών). Σύμφωνα με αυτούς μια νομισματική ένωση μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μέσω πολλών καναλιών. Το υπόδειγμα που χρησιμοποιήθηκε κάνει την υπόθεση ότι η νομισματική ένωση αυξάνει τον αριθμό των μονοπωλιακών επιχειρήσεων στην ζώνη του ευρώ, οι οποίες εξάγουν προϊόντα σε άλλες αγορές της ευρωζώνης. Μια τέτοια παραδοχή είναι ικανή να ερμηνεύσει το μέγεθος της επίδρασης στο εμπόριο, εφόσον στην Ευρώπη, όπως συμβαίνει άλλωστε σε όλο τον κόσμο, πολλές επιχειρήσεις κινούνται μόνο σε τοπικό/εγχώριο επίπεδο. Στο βαθμό που η αβεβαιότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών επηρεάζει την απόφαση της χώρας να εξάγει, μια ξαφνική αλλά μόνιμη μείωση στην διμερή μεταβλητικότητα στο πλαίσιο της ευρωζώνης, θα μπορούσε να την οδηγήσει στην πραγματοποίηση εξαγωγών με μικρές αλλαγές στα μέσα παραγωγής. Σχετικά με την ONE, η ONE συνάγεται ότι θα επιφέρει αύξηση στο εμπόριο από 70% έως 112 % σύμφωνα με παλινδρομήσεις χωρών και βιομηχανιών και από 21% με 108% βασιζόμενοι σε panel ανά τομέα.

¹⁴ Τσουκαλάς Λουκάς, *Ευρωπαϊκή νομισματική ένωση*, Παπαζήσης, 2005

Οι Beck και Weber (2001) εστιάζουν στην διακύμανση των μεταβολών των σχετικών τιμών εξετάζοντας κατά πόσο ο παράγοντας τοποθεσία είναι ικανός να επηρεάσει το εμπόριο που αναπτύσσεται μεταξύ ζευγών χωρών. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούν είναι μηνιαία και αφορούν στην περίοδο από τον Ιανουάριο του 1991 μέχρι τον Ιούνιο του 2000 για 81 ευρωπαϊκές χώρες (Γερμανία, Αυστρία, Ελβετία, Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία) προκειμένου να εξετάσουν τις αποκλίσεις από τον νόμο της μιας τιμής πριν την σύσταση της ΕΕ, αλλά και κατά την διάρκεια ύπαρξης αυτής, αναλύοντας δεδομένα από επτά κατηγορίες αγαθών. Καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η απόσταση μεταξύ των πόλεων εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την απόκλιση στην τιμή παρεμφερών αγαθών σε διαφορετικές τοποθεσίες. Επιπλέον, βρίσκουν ότι η απόκλιση στην σχετική τιμή είναι μεγαλύτερη για δυο πόλεις που βρίσκονται σε διαφορετικές χώρες παρά για δυο πόλεις οι οποίες ανήκουν στην ίδια χώρα. Στα πλαίσια της ΕΕ, η εξάλειψη της μεταβλητικότητας των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών έχει μειώσει αισθητά την επίδραση των συνόρων ,αλλά η απόσταση και τα σύνορα εξακολουθούν να παίζουν σημαντικό ρόλο για την μεταβλητικότητα των σχετικών τιμών στην Ευρωζώνη. Οι Anderson, Baldwin και Taglioni (2002) βρήκαν ότι ενώ οι ενδοευρωπαϊκές διμερείς συναλλαγματικές ισοτιμίες ήταν ασταθείς κατά το 1980 και 1990, μια ομάδα χωρών ,το επονομαζόμενο ‘Deutsche Mark Block’, διατηρούσε πολύ μικρό περιθώριο μεταβλητικότητας στην τιμή συναλλάγματος. Συνοψίζοντας, η μέχρι τώρα θεωρία υποστηρίζει ότι η πιθανότητα για μεγαλύτερη οικονομική ενοποίηση μετά την νομισματική ενοποίηση είναι μεγάλη. (www.tovima.gr/default.asp?pid=2 , επίσκεψη την 01/03/2010, 10:15)

3.3 ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η χρηματοοικονομική ενοποίηση επιτυγχάνεται όταν όλοι οι πιθανοί συμμετέχοντες στην αγορά:

- 1) αντιμετωπίζουν ένα ενιαίο σύνολο κανόνων όταν αποφασίσουν να καταπιαστούν με χρηματοοικονομικά εργαλεία ή υπηρεσίες.
- 2) έχουν ίση πρόσβαση σε αυτά τα χρηματοοικονομικά εργαλεία ή υπηρεσίες
- 3) έχουν ίση μεταχείριση όταν είναι ενεργά άτομα στην αγορά

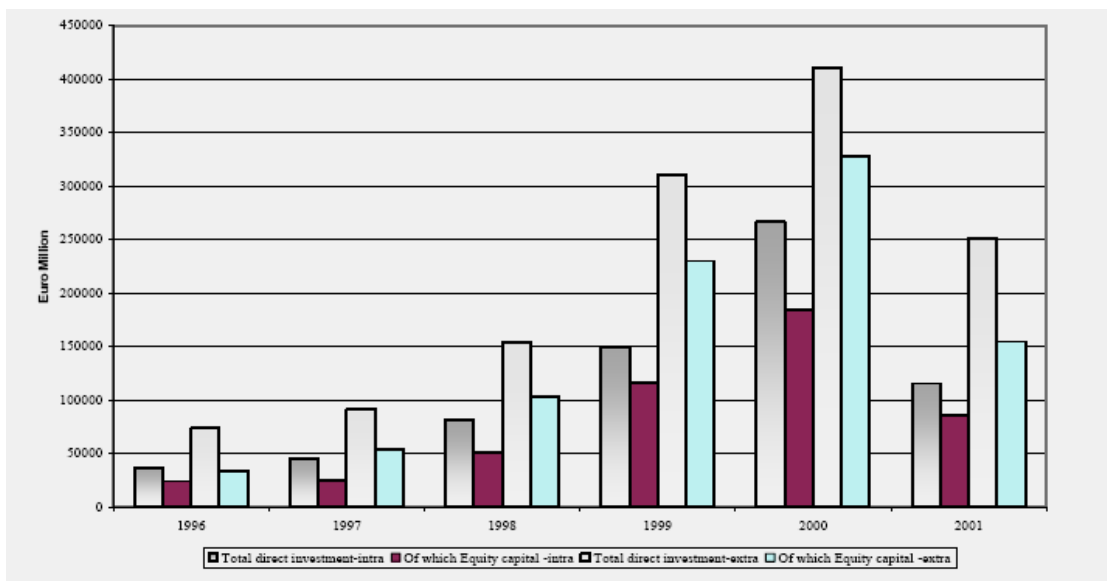
Όλα αυτά οδηγούν σε βελτιωμένη κατανομή κεφαλαίων, βελτίωση της αποδοτικότητας και μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη. Οι χρηματοοικονομικές διαφορές, μεταξύ άλλων, παρέχουν σημαντική πηγή ασφάλειας ενάντια στις ασύμμετρες διαταραχές. Οι αγορές χρήματος ενοποιήθηκαν σχεδόν αυτόματα με την εισαγωγή του ευρώ. Παρόλα αυτά, η ενοποίηση δεν ήταν τόσο ομοιόμορφη σε διάφορους τομείς της αγοράς.

Το ασφάλιστρο κινδύνου ιδίων κεφαλαίων έχει μειωθεί στην Ευρώπη οδηγώντας σε μείωση του κόστους κεφαλαίου. Δεν υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ωστόσο ότι οι ο μέσος Ευρωπαίος επενδυτής είναι περισσότερο οικονομικά διαφοροποιημένος από το πρόσφατο παρελθόν. Μάλλον, οι Ευρωπαϊκές αγορές συνεχίζουν να είναι σε μεγάλο βαθμό διαφοροποιήσιμες. Από την άλλη, ότι οι αλλαγές στις αγορές χρήματος δεν είναι μόνο γρήγορες και ολοκληρωμένες αλλά επίσης και αυξανόμενα ομογενείς στα πλαίσια της Ευρωζώνης.

Γενικώς, παρατηρείται μια αύξηση στις επενδυτικές ροές χρηματοφυλακίου ανάμεσα στην Ευρωζώνη και στο εξωτερικό από το τέλος του 1990. Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση στις ροές ξένων έμμεσων επενδύσεων την περίοδο 2000 με 2001.

Παρατηρείται πλέον μια αύξηση στην έκδοση δεσμών τόσο από μη-χρηματοοικονομικές εταιρείες αλλά, και από νομισματικά και

χρηματοοικονομικά ιδρύματα. Οι τράπεζες πιέζονται να χρησιμοποιήσουν πιο αποδοτικά τους ισολογισμούς τους για αν επιτευχθεί μια αύξηση στην αποδοτικότητα των κεφαλαίων. Για αυτό τον λόγο, οι τράπεζες διευκολύνουν την είσοδο μη- χρηματοοικονομικών εταιρειών στην αγορά κεφαλαίων. Τα δάνεια στην πραγματικότητα αποτελούν το πιο σημαντικό στοιχείο στον ισολογισμό των νομισματικών και χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων. Το Διάγραμμα 1, το οποίο περιλαμβάνει το καθαρό απόθεμα των δανείων των κατοίκων της ευρωζώνης έναντι αυτού των κατοίκων εκτός ευρωζώνης, δείχνει μια σημαντική αύξηση των δανείων εντός ευρωζώνης συγκρινόμενη με τα εκτός ευρωζώνης δάνεια μετά το 1998. Παρόλα αυτά το 2000, μια αιχμηρή πτώση αφήνει το ποσοστό δανείων σε κάπως υψηλότερο επίπεδο από την δημιουργία της Ευρωζώνης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: ΚΑΘΑΡΟ ΑΠΟΘΕΜΑ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

ΠΗΓΗ : Grauwe and Mongeli

Έχει γίνει πρόοδος όσον αφορά το πεδίο της χρηματοοικονομικής ενοποίησης στα πλαίσια της Ευρωζώνης. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία

ότι πρόοδος αυτή στην αγορά χρήματος οφείλεται στην έλευση του Ευρώ. Όμως, παρά τούτα η Ευρωζώνη απέχει αρκετά από μια πλήρως ενοποιημένη χρηματοοικονομική αγορά. Τονίζεται η άποψη ότι οι ευρωπαϊκές χρηματοοικονομικές αγορές αντιπαρατίθεται με τις εθνικές αγορές) ίσως να μην απέχει και πολύ από την πραγματικότητα. Όμως διαχρονικά η χρηματοοικονομική ενοποίηση της αγοράς στα πλαίσια της ευρωζώνης θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη κατανομή κινδύνων διεθνώς από τοποθετήσεις ή τραπεζικές χορηγήσεις¹⁵.

3.4 ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΡΙΑΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ

Η οικονομική ενοποίηση επηρέασε την συμμετρία των διακυμάνσεων του προϊόντος μέσω διαφορετικών καναλιών. Η απομάκρυνση των εμποδίων στις εμπορικές συναλλαγές έχει θετική επίδραση πάνω στο εμπόριο και οδηγεί στη επίτευξη επιχειρηματικών κύκλων με μεγαλύτερη συσχέτιση. Υποστηρίζεται ότι η διάχυση των ωφελειών της τεχνολογίας και γνώσης θα αυξηθεί με την οικονομική ενοποίηση και ότι η υψηλή χρηματοοικονομική ενοποίηση ίσως οδηγήσει σε πιο ασύμμετρες μακροοικονομικές διακυμάνσεις αντισταθμίζοντας τα άλλα κανάλια. Ο λόγος είναι ότι η οικονομική ενοποίηση οδηγεί σε μεγαλύτερη εισοδηματική ασφάλεια μέσω της χρηματοοικονομικής ενοποίησης της αγοράς. Αυτό κάνει την ειδίκευση στην παραγωγή πιο ελκυστική, γεγονός που οδηγεί σε λιγότερο συμμετρικές μακροοικονομικές διακυμάνσεις. Όσο πιο ενοποιημένες είναι οι χώρες,

¹⁵ Trevithice J. S, Πληθωρισμός - ένας οδηγός για κρίση οικονομικών επιστήμων, Σταμούλης Α. 2007

τόσο μεγαλύτερη παρουσιάζεται η ειδίκευση. Άρα τα μέλη μιας νομισματικής ένωσης είναι λιγότερο διαφοροποιημένα και επομένως περισσότερο ευάλωτα σε ασύμμετρα shocks.

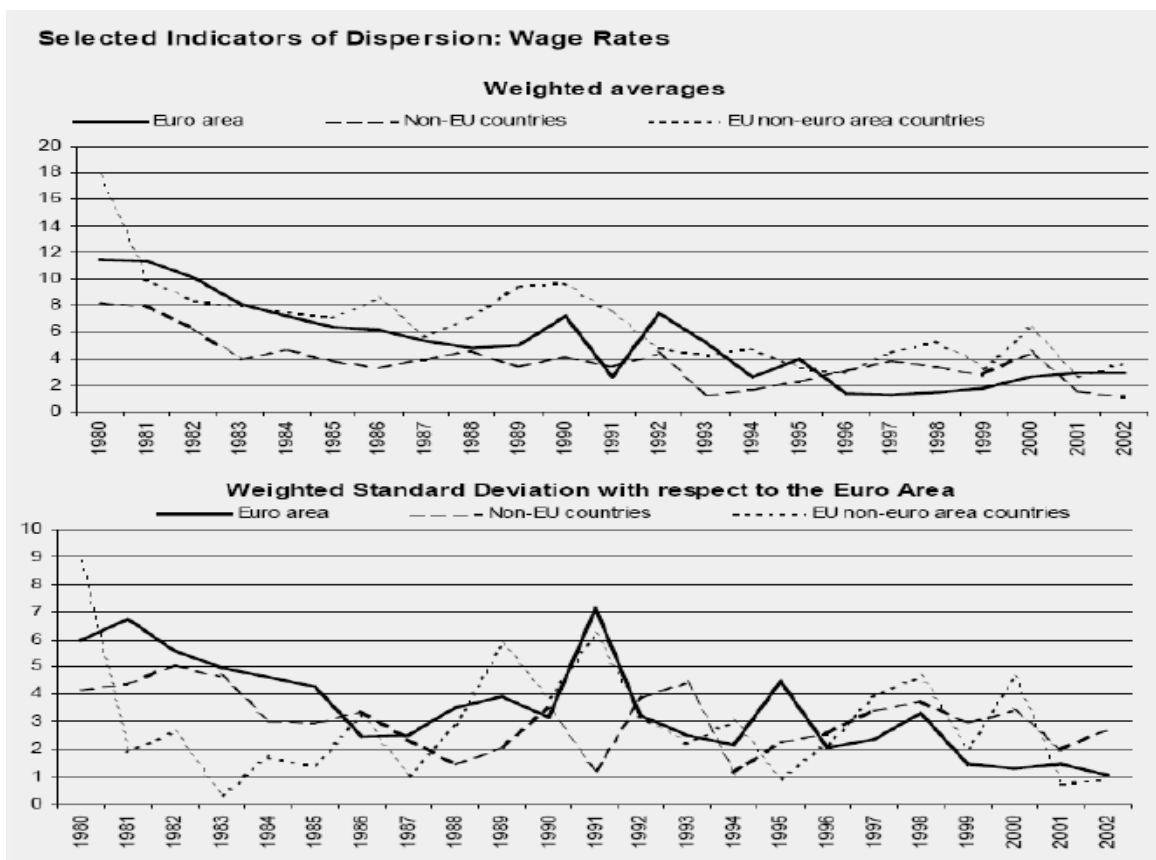
Μια διαφορετική προσέγγιση είναι ότι μια νομισματική ένωση είναι μια σοβαρή και διαρκής δέσμευση, αποκλείοντας με αυτό τον τρόπο το ενδεχόμενο μελλοντικής υποτίμησης, και διευκολύνει την πραγματοποίηση ξένων επενδύσεων και φυσικά στην ύπαρξη πολιτικής ενοποίησης. Κάτι τέτοιο προωθεί το αμοιβαίο εμπόριο και την χρηματοοικονομική ενοποίηση και βοηθά την συγχώνευση των επιχειρηματικών κύκλων μεταξύ των χωρών που μοιράζονται το ίδιο νόμισμα.

Συμπεράσματα ερευνών έδειξαν ότι η ύπαρξη εμπορικών δεσμών μεταξύ δύο χωρών συνδέεται στενά με την ύπαρξη πιο έντονης οικονομικής συσχέτισης και από την άλλη καθώς το εισόδημα αυξάνει, το επιπλέον εμπόριο που εμφανίζεται αφορά σε αγαθά που είναι περισσότερο ελαστικά (όσον αφορά την εισοδηματική ελαστικότητα και την ελαστικότητα ζήτησης ως προς την τιμή).

3.5 ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Από την ίδρυση της ΟΝΕ και μετά την εφαρμογή του Ευρώ παρατηρείται μια σταθεροποιητική τάση των ονομαστικών μισθών. Μεγάλος μέρος αυτής της τάσης οφείλεται στην μείωση του πληθωρισμού την περίοδο εκείνη. αυτή η σταθεροποίηση έχει συμπέσει με την επανεμφάνιση εθνικής εισοδηματικής πολιτικής, την ενδυνάμωση στο συντονισμό των εθνικών μισθών σε μερικές χώρες και την ύπαρξη συμβάσεων μεγαλύτερων χρονικών περιόδων. Το Διάγραμμα 2 δείχνει ότι το επίπεδο πραγματικών μισθών έχει μειωθεί στα πλαίσια της ζώνης του ευρώ και παρόμοια τάση ακολουθεί και η διασπορά μισθών. Η ενιαία

γραμμή απεικονίζει την διασπορά μισθών για τις χώρες που χρησιμοποιούν το ευρώ ενώ η διακεκομμένη γραμμή την πορεία των μισθών των χωρών που δεν συναλλάσσονται με το εθνικό τους νόμισμα. Τέλος η ισχνή διακεκομμένη γραμμή αφορά στις χώρες που ανήκουν

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΜΙΣΘΩΝ

ΠΗΓΗ : Grauwe and Mongeli (2005)

Η αυξανόμενη εφαρμογή πολιτικής ονομαστικών μισθών ίσως οφείλεται στην πειθαρχία όσον αφορά στο νομισματικό τομέα από την ύπαρξη κοινού νομίσματος στις εμπορικές συναλλαγές των χωρών. Η νομισματική ενοποίηση, πιθανώς επηρεάζει την διαπραγματευτική δύναμη των μισθών ενισχύοντας την διαφάνεια των μισθών, δηλαδή την συνεχή, συναγωνιστική αναπροσαρμογή των τιμών και την άμεση, παγκόσμια διάδοση πληροφοριών. Οι πληροφορίες αυτές αποσκοπούν

στην εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών για τη λειτουργία των μηχανισμών μιας ανταγωνιστικής οικονομίας.

Η ύπαρξη διαπραγματεύσεων σε εθνικό επίπεδο μέσω της εθνικής εισοδηματικής πολιτικής, των κοινωνικών συμφώνων και των συναινετικών κανόνων ίσως αποτελεί μια παροδική κατάσταση η οποία θα πάψει να υφίσταται μέσα στα επόμενα δέκα με δεκαπέντε χρόνια. (www.aueb.gr/.../INSTRUMENTS%20OF%20TRADE%20POLICY.doc, επίσκεψη την 12/02/2010 08:50)

3.6 Η ΟΝΕ ΕΝΘΑΡΡΥΝΕΙ Ή ΟΧΙ ΤΙΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι πιο απαισιόδοξοι υποστηρίζουν ότι η νομισματική ένωση μειώνει τα κίνητρα για εισαγωγή δομικών μεταρρυθμίσεων. Οι πιο αισιόδοξοι από την άλλη πλευρά υποστηρίζουν ότι η άρση των ελέγχων στην αγορά προϊόντος και ο αυξανόμενος ανταγωνισμός περιορίζουν τα κίνητρα των εργατών για αδικαιολόγητα υψηλούς μισθούς. Επιπλέον, μειώνεται η εσωτερική δύναμη των εργατικών σωματείων και κάτι τέτοιο οδηγεί στην απελευθέρωση της αγοράς εργασίας.

Προκειμένου τώρα να εξεταστεί η επίδραση των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας στα πλαίσια της ΕΕ, οι Bertola και Boeri (2003) μελέτησαν μια σειρά μεταρρυθμίσεων στην Ευρώπη που αφορούσαν στην ύπαρξη κανόνων για την προστασία της εργασίας και στα οφέλη της ανεργίας. Στη συνέχεια διέκριναν τις μεταρρυθμίσεις ανάλογα με το εάν είναι πλήρεις και εάν μειώνουν το μέσο εισόδημα των εργατών σε ποσοστό 10% ή περισσότερο. Προχωρώντας ένα βήμα παρακάτω, παρουσιάζουν τη συχνότητα των μεταρρυθμίσεων ανά χώρα και έτος, λαμβάνοντας υπόψη παρατηρήσεις για το χρονικό διάστημα 1987-

2002, τόσο για χώρες εντός ευρωζώνης όσο και για αυτές που βρίσκονται εκτός αυτής. Η επίδραση της ΕΕ στις μεταρρυθμίσεις είναι ορατή στα μέσα του 1990 και ιδίως για τα οφέλη από την μη-εργασία. Τα δεδομένα έδειξαν αύξηση των μεταρρυθμίσεων ειδικά στην ζώνη του ευρώ και στα οφέλη από την μη-εργασία. Τέλος, υποστήριξαν ότι θα πάρει αρκετό διάστημα να κατανοηθεί η από κοινού επίδραση πολλών μεταρρυθμίσεων.

Μπορούμε να πούμε ότι υπήρξε μια σημαντική πρόοδος για τον μετριασμό των πραγματικών μισθών. Αυτή η διαδικασία ξεκίνησε πριν επίσημα αρχίσει το 3^ο στάδιο της ΟΝΕ. Αν και η θεωρία δεν μπορεί να καταλήξει σε γενικά συμπεράσματα ,ορισμένες εμπειρικές μελέτες οδηγούνται στο συμπέρασμα ότι η ευελιξία στην αγορά εργασίας είναι πιθανόν να ενισχύεται σε μια νομισματική ένωση. (www.europages.gr/.../διεθνές+εμπόριο.html, επίσκεψη την 12/03/2010, 07:50)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΝΕΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

4.1 ΤΡΕΙΣ ΦΑΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μια μακροσκοπική ανάλυση της Ελληνικής οικονομίας καταδεικνύει ότι έχουμε περάσει από 3 γενικές φάσεις ανάπτυξης.

Α) Την καταπολέμηση της φτώχειας στη μεταπολεμική περίοδο και μέχρι και τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, και την είσοδο της χώρας σε τροχιά αναπτυξιακή, επιτυγχάνοντας υψηλότερους αναπτυξιακούς ρυθμούς της τάξεως του 6-7% (κατά 2-3 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερους από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ). Μπορεί να λεχθεί ότι με την ένταξη στην τότε ΕΟΚ, έκλεισε αυτή η πρώτη φάση, έχοντας περάσει δύο πετρελαϊκές κρίσεις – που επηρέασαν βέβαια τους ρυθμούς ανάπτυξης - και περιόδους υψηλού πληθωρισμού.

Β) Την επιτάχυνση της κοινωνικής συνοχής και την καταπολέμηση των ανισοτήτων κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '80. Αυτό επετεύχθη, σε μεγάλο βαθμό, με τη συσσώρευση χρέους (εσωτερικού και εξωτερικού) και με τις εισροές από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Από το 20% του ΑΕΠ που ήταν μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70, το δημόσιο χρέος εκτοξεύτηκε στο 100% του ΑΕΠ σε διάστημα μιας περίπου δεκαετίας και παρέμεινε στα επίπεδα αυτά μέχρι σήμερα, δυσχεραίνοντας τις μελλοντικές επιλογές της οικονομικής πολιτικής. Επίσης ο πληθωρισμός εξελίχθηκε σε μόνιμη πληγή της οικονομίας. Σχετικά με τη δημοσιονομική πολιτική, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70 οι κυβερνήσεις ακολουθούσαν τον αποκαλούμενο «χρυσό κανόνα», που επέτρεπε ελλείμματα μόνο στο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων.

Μετάπειτα όμως, ο κανόνας αυτός αγνοήθηκε. Ο ρυθμός ανάπτυξης άρχισε να επιβραδύνεται και έπεσε πολύ χαμηλά τη δεκαετία του '80 και στις αρχές της δεκαετίας του '90 (από -1% έως 1%). Ο πληθωρισμός ακολούθησε ανοδική πορεία και παρέμενε διαρκώς σε υψηλά επίπεδα. Παράλληλα, σημειώθηκε έκρηξη στις εγγυήσεις του Δημοσίου για δάνεια από ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς, καθώς και εκρηκτική αύξηση στα χρέη των ΔΕΚΟ και των αγροτικών συνεταιρισμών. Το 1989 οι εγγυήσεις του Δημοσίου ανήλθαν στο 32% του ΑΕΠ. Τα επόμενα τρία χρόνια περίπου οι μισές εγγυήσεις είχαν καταπέσει επιβαρύνοντας έτσι το δημόσιο χρέος.

Γ) Την πολιτική της σύγκλισης και του Ευρώ από τα μέσα της δεκαετίας του '90 μέχρι και σήμερα. Η κεντρική αυτή επιλογή μπορεί, σε γενικές γραμμές, να ειπωθεί ότι χαρακτηρίζει την οικονομική πολιτική της χώρας μας έκτοτε. Ειδικότερα, η Ελληνική οικονομία σημείωσε σημαντική πρόοδο:

- Ø Πέτυχε την ονομαστική σύγκλιση και τη συμμετοχή της στην Ευρωζώνη μετά από, όπως ήδη αναφέρθηκε, δύο περίπου δεκαετίες (1974–1994) υψηλού πληθωρισμού, νομισματικής, συναλλαγματικής και δημοσιονομικής αστάθειας αλλά και υποτονικών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης σε σύγκριση τόσο με τους υψηλούς ρυθμούς των δεκαετιών του '50 και του '60, όσο και με αυτούς των εταίρων της στην ΕΕ
- Ø Σημείωσε υψηλούς μέσους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης (περίπου 4%) και υψηλούς μέσους ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας σε σχέση με τους λοιπούς εταίρους της στην ΕΕ. Ως αποτέλεσμα επιτυγχάνει παράλληλα με την ονομαστική και πραγματική σύγκλιση, αφού το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδος το 2008 σε μονάδες ισοδύναμης αγοραστικής δύναμης εκτιμάται

από την Eurostat ότι ήταν περίπου ίσο με το μέσο όρο της ΕΕ των 27 και στο 90% περίπου του μέσου όρου της Ευρωζώνης.

- Ø Ενίσχυσε σημαντικά το κοινωνικό κράτος
- Ø Επένδυσε σε υποδομές και πραγματοποίησε με επιτυχία τους Ολυμπιακούς Αγώνες
- Ø Αναδιαρθρώθηκαν σημαντικοί κλάδοι της οικονομίας, όπως ο τραπεζικός, οι οποίοι συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη
- Ø Ξεκίνησε πρόγραμμα μετοχοποιήσεων και ιδιωτικοποιήσεων των ΔΕΚΟ, μειώνοντας την εξάρτησή τους από κρατικούς πόρους
- Ø Άνοιξε την αγορά εργασίας σε μετανάστες, οι οποίοι στην φάση ανάπτυξης της οικονομίας πρόσφεραν το απαραίτητο εργατικό δυναμικό με χαμηλό κόστος¹⁶

4.2 ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΣΩΣΤΡΕΦΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΞΩΣΤΡΕΦΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η οικονομική ανάπτυξη την περίοδο 1995 – 2008 στηρίχτηκε στην αύξηση της κατανάλωσης και των επενδύσεων, ως αποτέλεσμα της μείωσης (σύγκλισης) των επιτοκίων, στη σταθερότητα που επέφερε η προσδοκία, και τελικώς η υιοθέτηση, του ευρώ, στην κατασκευή υποδομών που χρηματοδοτήθηκαν και χρηματοδοτούνται μερικώς από τα Διαρθρωτικά Ταμεία, στην εισροή νέου εργατικού δυναμικού και στις συνέργειες και την αλληλεξάρτηση μεταξύ των μακροοικονομικών εξελίξεων και της απελευθέρωσης και εξυγίανσης του τραπεζικού συστήματος¹⁷.

¹⁶ Δασκάλου Γεώργιος, *Διεθνές Εμπόριο*, Σύγχρονη εκδοτική, 2004

¹⁷ Τσουκαλάς Λουκάς, *Ευρωπαϊκή νομισματική ένωση*, Παπαζήσης, 2005

Όμως, παρά τις επιδόσεις αυτές, η δυναμική του παρόντος αναπτυξιακού προτύπου, του «προτύπου της σύγκλισης» που είναι σε ισχύ από τα μέσα της δεκαετίας του '90 μέχρι σήμερα, εξαντλείται, αφού η Ελλάδα, ως μικρή οικονομία, δεν μπορεί να συνεχίσει να στηρίζει τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης στην εγχώρια κατανάλωση και τις εγχώριες επενδύσεις. Ανεξάρτητα από τις επιπτώσεις και τη διάρκεια της τρέχουσας κρίσης, ο νόμος των φθινουσών αποδόσεων θέτει περιορισμούς στην εσωστρεφή ανάπτυξη. Ήδη, υπάρχουν οι πρώτες ενδείξεις γι' αυτό:

- Ø Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών εμφάνισε το 2007 το μεγαλύτερο έλλειμμα (περίπου 14% του ΑΕΠ) στην σύγχρονη οικονομική ιστορία της Ελλάδας, που είναι το μεγαλύτερο μεταξύ των χωρών – μελών του ΟΟΣΑ
- Ø Το ποσοστό της εθνικής αποταμίευσης στο ΑΕΠ, παράλληλα, έχει επίσης μειωθεί σημαντικά στο 10% περίπου, ένα από τα μικρότερα ποσοστά αποταμίευσης στον ΟΟΣΑ
- Ø Παρά την πρόοδο που είχε επιτευχθεί από τα μέσα της δεκαετίας του '90, σήμερα συνεχίζει να υπάρχει σοβαρό δημοσιονομικό πρόβλημα που αντανακλάται στην αδυναμία περιορισμού του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους σε μόνιμη βάση, αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι στο ασφαλιστικό σύστημα προβλέπεται να αναπτυχθούν, όπως έχει ήδη επισημανθεί από έγκυρους αναλυτές, σοβαρές ανισορροπίες μεταξύ εισροών και εκροών με τη γήρανση του πληθυσμού αλλά και τη συνταξιοδότηση της, μετά το τέλος του πολέμου, γενιάς (baby boomers)
- Ø Η διεθνής ανταγωνιστικότητα των εγχώρια παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών είναι χαμηλή, ενώ το ποσοστό των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών στο ΑΕΠ (περίπου 23% στο 2008) είναι το

χαμηλότερο στην ΕΕ των 15, ειδικά αν συγκριθεί με αυτό των λοιπών μικρών οικονομιών, συμβάλλοντας έτσι στο μεγάλο άνοιγμα του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών

- Ø Ο ανταγωνισμός στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών είναι ατελής και αντανακλάται στα σχετικά υψηλά ποσοστά κέρδους σε διάφορους κλάδους
- Ø Το εκπαιδευτικό σύστημα υστερεί σημαντικά σε σχέση με αυτό των εταίρων της Ελλάδας στην ΕΕ
- Ø Οι δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης είναι από τις χαμηλότερες στην ΕΕ

Τα διαχρονικά αυτά προβλήματα είναι έκδηλα σε πολλούς οικονομικούς δείκτες διεθνών οργανισμών. Επισημαίνουμε μόνο ότι η ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής οικονομίας έχει υποβαθμιστεί κατά 32 θέσεις μεταξύ των ετών 2003 και 2008, σύμφωνα με το WEF (**World Economic Forum**)¹⁸

(www.weforum.org/en/events/ArchivedEvents/AnnualMeeting2010, επίσκεψη την 14/03/2010, 07:50) .

¹⁸ Trevithice J. S, Πληθωρισμός - ένας οδηγός για κρίση οικονομικών επιστήμων, Σταμούλης Α. 2007

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5
ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ
ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

5.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Πληθωρισμός όπως αυτός λαμβάνεται από την ΕΚΤ ορίζεται η θετική ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ). Ο πληθωρισμός μετράει την τάση για συνεχή αύξηση των τιμών. Χρησιμοποιείται ο ΕνΔΚΤ γιατί αποτελεί απλή καταγραφή της εξέλιξης των τιμών και χρησιμοποιείται από την ΕΚΤ σε αντίθεση με τον ΔΤΚ που μετράει το «κόστος ζωής». Κατά την προετοιμασία για το τρίτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) υπήρξε σύγκλιση των πληθωρισμών και επιτοκίων των χωρών- μελών της Ευρωζώνης. Πιο συγκεκριμένα, η διασπορά του πληθωρισμού στην Ευρωζώνη μειώθηκε σημαντικά, κατά περίπου πέντε ποσοστιαίες μονάδες, από το 1990 μέχρι και το 1998, όπως φαίνεται και στο σχήμα 1. Στο ίδιο σχήμα φαίνεται και η διασπορά πληθωρισμού σε 14 μητροπολιτικές περιοχές των ΗΠΑ, η οποία για το ίδιο διάστημα ήταν περίπου 1 μονάδα. Παρατηρούμε ότι το μέγεθος του πληθωρισμού στην ευρωζώνη δεν είναι πολύ διαφορετικό από αυτό των ΗΠΑ.

ΣΧΗΜΑ 1 : ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΤΟΥ ΕΤΗΣΙΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΖΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩ

ΠΗΓΗ : ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η σύγκλιση αυτή επιτεύχθηκε κυρίως μέσω της ταχείας αποκλιμάκωσης των πληθωρισμών των χωρών-μελών που παρουσίαζαν ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού (πχ. Ελλάδα, Ιρλανδία). Στις χώρες αυτές, η πτώση του πληθωρισμού συνοδεύτηκε από ταχεία αποκλιμάκωση των επιτοκίων. Ωστόσο, μετά την εισαγωγή του ευρώ και ενώ εξακολουθούν να συγκλίνουν οι οικονομίες των χωρών-μελών, οι πληθωρισμοί τείνουν να αποκλίνουν με αποτέλεσμα να υφίσταται διαφορικός πληθωρισμός στην Ευρωζώνη¹⁹.

¹⁹ Στασινόπουλος Γιώργος, Νομισματική θεωρία και πολιτική στην Ελλάδα τον 19 αιώνα, Τυπωθήτω, 2008

5.2 ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Μια πρώτη ιδέα όσο αφορά τις πιθανές αιτίες του επίμονου πληθωρισμού στην Ευρωζώνη μπορεί να διαμορφωθεί με τη μελέτη των θεμελιωδών εσωτερικών παραγόντων, όπως το κόστος εργασίας, τα περιθώρια κέρδους, οι καθαροί έμμεσοι φόροι, καθώς εξωτερικών παραγόντων, όπως οι εισαγόμενες τιμές. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες οι εσωτερικοί παράγοντες ήταν οι πιο σημαντικές συνιστώσες της διαφοράς του πληθωρισμού σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Το εισαγόμενο κόστος έπαιξε σημαντικό ρόλο σε λίγες περιπτώσεις (Βέλγιο, Γαλλία και Λουξεμβούργο). Όσο αφορά τις εσωτερικές πηγές διαφορικού πληθωρισμού οι κυριότερες αιτίες προήλθαν από το μοναδιαίο κόστος εργασίας και το λειτουργικό πλεόνασμα. Στη Γερμανία, Γαλλία και Φιλανδία συγκεκριμένα, η κάτω του μέσου όρου δυναμική όσο αφορά το κόστος εργασίας και το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα συνέβαλαν σημαντικά στην αρνητική διαφορά πληθωρισμού σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Σε αντίθεση, τα θετικά κενά για την Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Ισπανία ήταν το αποτέλεσμα της άνω του μέσου όρου δυναμικής όσο αφορά το κόστος εργασίας και τα κέρδη. Σημαντική είναι η διάκριση κατά τομέα της διαφοροποίησης των ρυθμών πληθωρισμού μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ.

Αν και μειώθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, ο βαθμός διασποράς του ρυθμού ανόδου των τιμών των υπηρεσιών μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ παρέμεινε σε υψηλότερα επίπεδα από ό,τι ο βαθμός διασποράς του ΕνΔΤΚ συνολικά. Αντίθετα, οι ρυθμοί ανόδου των τιμών των βιομηχανικών αγαθών εκτός της ενέργειας συνέκλιναν σε μεγάλο βαθμό καθ' όλη τη δεκαετία του '90, ενώ ο

βαθμός διασποράς τους σταθεροποιήθηκε σε χαμηλά επίπεδα από το 1999 και μετά. Δεδομένου ότι μεγάλο μέρος των βιομηχανικών αγαθών του ΕνΔΤΚ εκτός της ενέργειας είναι εμπορεύσιμα αγαθά, το χαμηλό επίπεδο διασποράς πιθανόν οφείλεται στη διαδικασία σύγκλισης του επιπέδου των τιμών που παρατηρείται στις χώρες της ζώνης του ευρώ. Το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του '90 η δημιουργία της ενιαίας αγοράς έδωσε σε αυτή τη διαδικασία σημαντική ώθηση, η οποία συνεχίστηκε με την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος. Όσον αφορά τις πιο ευμετάβλητες συνιστώσες του ΕνΔΤΚ, η εξέλιξη των τιμών της ενέργειας παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις από χώρα σε χώρα, γεγονός που δεν οφείλεται μόνο στην υψηλή ιστορική μεταβλητότητα της συγκεκριμένης συνιστώσας, αλλά και στην ανισομερή έκθεση των χωρών της ζώνης του ευρώ στις εξωτερικές διαταραχές των τιμών του πετρελαίου και την ανομοιογένεια των αντιδράσεών τους σ' αυτές. (ECB 2005a) Ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται στον τομέα των υπηρεσιών στο καλάθι του ΕνΔΤΚ. Παρατηρούμε ότι η δυναμική των τιμών των υπηρεσιών αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα της διασποράς του πληθωρισμού βάσει του συνολικού ΕνΔΤΚ. Αυτός ο ρόλος ενισχύεται περαιτέρω από το γεγονός ότι η βαρύτητα της συγκεκριμένης συνιστώσας στον συνολικό ΕνΔΤΚ έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, ενώ η βαρύτητα των βιομηχανικών αγαθών εκτός της ενέργειας έχει μειωθεί²⁰.

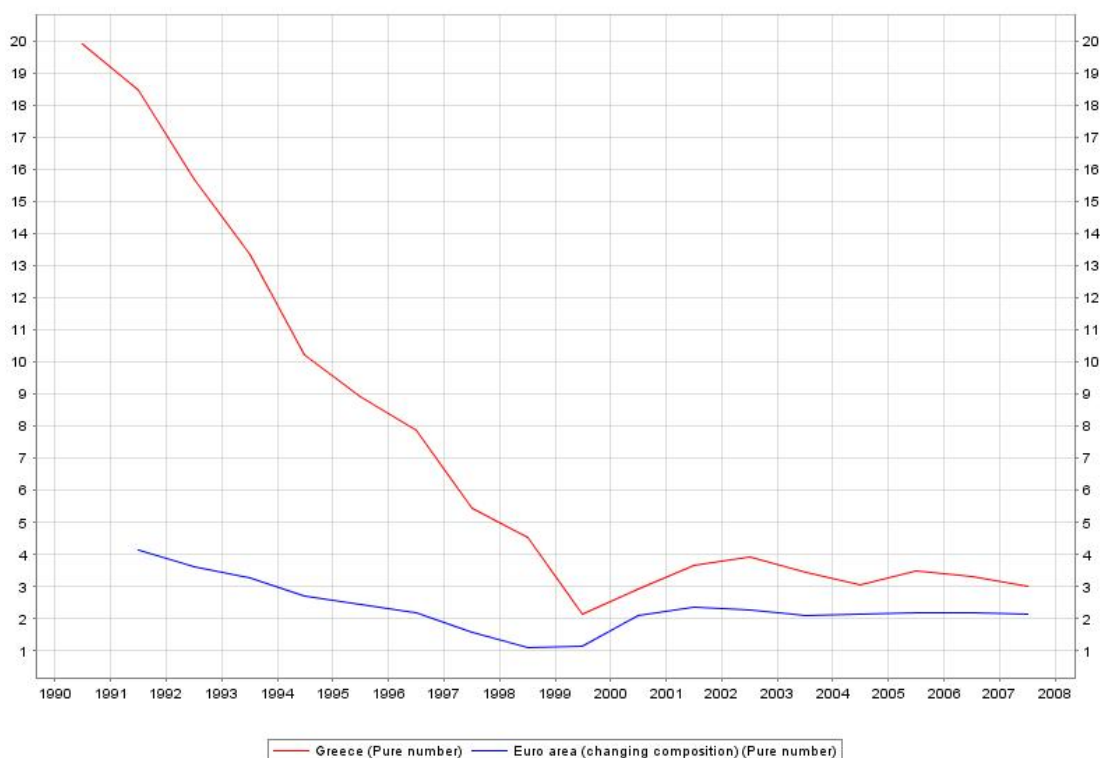
5.3 Ο ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα ανήκει στην ομάδα των χωρών-μελών της Ευρωζώνης όπου στην δεκαετία του 2000 σημειώθηκε ραγδαία αποκλιμάκωση του

²⁰ Στεφάνου Κωνσταντίνος, (2002) *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Τόμος Α': Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά Μετά τη Νίκαια*, Σάκκουλας,

πληθωρισμού και των επιτοκίων, με αποτέλεσμα να εξαλείφονται οι αρνητικές συνέπειες του υψηλού πληθωρισμού. Αν και η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη διασφάλισε (μεγαλύτερη) νομισματική σταθερότητα μεσοπρόθεσμα, διαπιστώνεται ότι τόσο ο πληθωρισμός όσο και ο διαφορικός πληθωρισμός παραμένει υψηλός και επίμονος. Ο διαφορικός πληθωρισμός μεταξύ της Ελλάδας και των χωρών-μελών της ΕΕ μειώθηκε από 5,1% την περίοδο 1994-2004, σε 1,2% την περίοδο 1997-2007 (κατά αναλογία ποσοστού). Η αποκλιμάκωση αυτή οδήγησε σε σύγκλιση του πληθωρισμού με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης.

Στο σχήμα 2 απεικονίζεται ο πληθωρισμός της Ελλάδας και της ευρωζώνης. Είναι χαρακτηριστικό ότι είναι συνεχώς μεγαλύτερος από το μέσο όρο της ευρωζώνης. Μερικά από τα ερωτήματα που απασχολούν τους οικονομικούς αναλυτές είναι ποια είναι τα αίτια του διαφορικού πληθωρισμού, για ποιο λόγο εμφανίζεται επίμονος στη ευρωζώνη, ποια θα είναι η εξέλιξη του στο μέλλον και αν συντρέχει λόγος ανησυχίας από την ύπαρξη του.

ΣΧΗΜΑ 2 : Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

ΠΗΓΗ : ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

5.4 ΑΙΤΙΕΣ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

5.4.1 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΔΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ – ΔΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

5.4.1.1 Η ΑΝΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

Ένας διαρθρωτικός παράγοντας που μπορεί κατ' αρχήν να συμβάλει στην εμφάνιση διαρκούς πληθωρισμού και διαφορών ως προς την παραγωγή σε μια νομισματική περιοχή συνδέεται με τις βαθιά ριζωμένες διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά τις καταναλωτικές προτιμήσεις των νοικοκυριών. Αυτή η ανομοιογένεια των προτιμήσεων αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι τα μερίδια των διαφόρων αγαθών και υπηρεσιών στην εθνική κατανάλωση και την προστιθέμενη αξία διαφέρουν από χώρα σε χώρα, με αποτέλεσμα να έχουν διαφορετικούς συντελεστές στάθμισης στις επιμέρους συνιστώσες των εθνικών ΕνΔΤΚ. Σύμφωνα με εμπειρικά στοιχεία ωστόσο, αυτός ο παράγοντας έχει σχετικά μικρή συμβολή στη διασπορά το πληθωρισμού που παρατηρείται στη ζώνη του ευρώ²¹.

5.4.1.2 Ο ΒΑΘΜΟΣ ΣΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΑΝΟΙΚΤΗ ΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Η απόκλιση των ρυθμών πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ μπορεί να επεξηγηθεί και με τη διαφορά της έκθεσης των οικονομιών στις

²¹ Ιωακειμίδης Π. Κ. (1994) *Η Πόλη και η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση*, Αθήνα: Εκδ. Θεμέλιο.

μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ και των τιμών των πρώτων υλών και ειδικότερα στην ενέργεια.

Οι διαφορές ως προς το βαθμό στον οποίο είναι ανοικτές οι οικονομίες, τη σύνθεση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών και τους εμπορικούς δεσμούς με χώρες-εταίρους εκτός της ζώνης του ευρώ μπορεί να αποτελούν παράγοντες που εξηγούν τις διαφορές πληθωρισμού. Π.χ. μια χώρα της ζώνης του ευρώ που κάνει κυρίως εισαγωγές από χώρες εκτός της ζώνης του ευρώ θα δεχτεί διαφορετικές πληθωριστικές πιέσεις στην περίπτωση υποτίμησης του ευρώ συγκριτικά με μια χώρα που έχει εμπορικές συναλλαγές κυρίως με άλλες χώρες της ζώνης του ευρώ.

Οι διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ, σε συνδυασμό με τις ασυμμετρίες των εμπορικών δεσμών, εξηγούν κάποιες διαφορές πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, αυτό το είδος ανομοιογένειας δεν μπορεί να εξηγήσει από μόνο του τις διαφορές πληθωρισμού που παρατηρούνται ανάμεσα στις μεγαλύτερες οικονομίες της ζώνης του ευρώ. Μια συμπληρωματική ερμηνεία θα μπορούσε να είναι ότι ο ρόλος των εξωτερικών διαταραχών και η επίδραση των διαφορών στη σύνθεση των εμπορικών συναλλαγών ενισχύονται από τον υψηλό βαθμό αδράνειας των ρυθμών πληθωρισμού σε χώρες της ζώνης του ευρώ²².

²² Σκουλάς Γ. (2007) *Κοινωνία & Πολιτική Θεωρία: Κριτική Πολιτική Ανάλυση του Σύγχρονου Κόσμου*, Εκ. Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.

5.4.1.3 ΔΥΣΚΑΜΨΙΕΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

Η προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες κατά κανόνα απαιτεί τη διαρκή διόρθωση των σχετικών τιμών στις επιμέρους περιοχές και τομείς. Ένας τέτοιος μηχανισμός, ο οποίος αποτελεί σύνηθες και επιθυμητό χαρακτηριστικό των οικονομιών της αγοράς, μπορεί να οδηγήσει σε βραχυχρόνιες διαφορές πληθωρισμού μεταξύ των επιμέρους περιοχών και τομέων μιας νομισματικής ένωσης ενόψει διαταραχών της ζήτησης και της προσφοράς. Ωστόσο, η ύπαρξη δυσκαμψιών που επηρεάζουν το μηχανισμό καθορισμού των μισθών και των τιμών καθυστερεί την αναγκαία προσαρμογή και προκαλεί στρεβλώσεις των σχετικών τιμών μετά από τέτοιες διαταραχές, συμβάλλοντας στη διατήρηση των διαφορών πληθωρισμού. Πρόσφατα προσωρινά στοιχεία του Ερευνητικού Δικτύου του Ευρωσυστήματος για τη Μελέτη της Εμμοχής του Πληθωρισμού συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση της σημασίας των δυσκαμψιών της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων της ζώνης του ευρώ ως προς τον καθορισμό των τιμών. Με βάση μικροοικονομικά στοιχεία για τις τιμές καταναλωτή, το Δίκτυο εκτιμά ότι η μέση διάρκεια των τιμών καταναλωτή στη ζώνη του ευρώ κυμαίνεται μεταξύ τεσσάρων και πέντε τριμήνων, έναντι δύο τριμήνων περίπου στις ΗΠΑ. Αυτό φαίνεται να υποδηλώνει ότι, κατά μέσον όρο, η ζώνη του ευρώ παρουσιάζει μεγαλύτερη δυσκαμψία ως προς τον καθορισμό των τιμών από ότι οι ΗΠΑ.

Όσον αφορά τις διαφορές της συχνότητας των μεταβολών των τιμών, η ανομοιογένεια σε επίπεδο προϊόντων και τομέων φαίνεται εντονότερη από την ανομοιογένεια σε επίπεδο χωρών. Επιπλέον, η κατάταξη των προϊόντων και των τομέων ως προς το βαθμό δυσκαμψίας των τιμών είναι παρόμοια τόσο μεταξύ των χωρών που αναλύονται όσο και σε

σχέση με τις ΗΠΑ. Οι τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής στη ζώνη του ευρώ φαίνεται ότι μεταβάλλονται με τη μεγαλύτερη συχνότητα, ενώ η συχνότητα μεταβολής των τιμών των υπηρεσιών είναι μάλλον μικρότερη.

Εάν η διαδικασία προσαρμογής των τιμών των υπηρεσιών είναι όντως συστηματικά βραδύτερη, πιθανόν εξαιτίας ενδογενών χαρακτηριστικών του μηχανισμού καθορισμού των τιμών, αυτό μπορεί να δημιουργήσει σημαντικές και επίμονες αποκλίσεις των ρυθμών πληθωρισμού, δεδομένης της μεγάλης βαρύτητας του τομέα των μη εμπορεύσιμων αγαθών για την οικονομία.

Αυτό το συμπέρασμα φαίνεται ότι συμφωνεί με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο ΣΧΗΜΑ 2, τα οποία υποδηλώνουν ότι ο τομέας των υπηρεσιών (που αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μέρος της δυναμικής των τιμών του τομέα των μη εμπορεύσιμων αγαθών) συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στη συνολική διασπορά του πληθωρισμού. Επίδραση πλέον, επιβεβαιώνεται σχετικά με τη σημασία του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος για την ερμηνεία των μεταβολών των αποπληθωριστών του ΑΕΠ της ζώνης του ευρώ, δεδομένου ότι ένα σημαντικό ποσοστό του συνολικού προϊόντος του τομέα των υπηρεσιών αποδίδεται στη μισθολογική δαπάνη ανά μισθωτό. Συνολικά, αυτό υποδηλώνει ότι, σε μεγάλο βαθμό, η επίμονη απόκλιση των εξελίξεων των τιμών μπορεί να οφείλεται σε διαφορές ως προς την εξέλιξη των μισθών και τους μηχανισμούς καθορισμού των μισθών στις χώρες της ζώνης του ευρώ (συμπεριλαμβανομένης της αυτόματης τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των ονομαστικών μισθών που ισχύει σε ορισμένες χώρες)²³.

²³ Ήφαιστος Παναγιώτης,(1999) *Θεωρία Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, Αθήνα: Ποιότητα,

5.4.1.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ο βαθμός ανομοιογένειας σε μια νομισματική ένωση μπορεί να διαμορφώνεται από τις οικονομικές πολιτικές που αφορούν είτε το σύνολο της είτε επιμέρους περιοχές. Η δημοσιονομική πολιτική, ειδικότερα, μπορεί να αποτελεί μια πηγή διαφορών ως προς τον πληθωρισμό και την παραγωγή στη ζώνη του ευρώ. Πρώτον, οι μεταβολές των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών και των έμμεσων φόρων μπορούν να συμβάλουν στη διασπορά του πληθωρισμού, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα. Στη ζώνη του ευρώ, οι διοικητικά καθοριζόμενες τιμές αντιπροσωπεύουν περίπου το 6% του συνολικού ΕνΔΤΚ. Η απρόσφορη χρήση των μέσων της δημοσιονομικής πολιτικής μπορεί επίσης να συμβάλει στη δημιουργία την ενίσχυση των διαφορών του πληθωρισμού. Εν προκειμένω, υπάρχουν στοιχεία που υποδηλώνουν ότι στις χώρες της ζώνης του ευρώ οι επιδράσεις της δημοσιονομικής πολιτικής που συμβαδίζουν με τον οικονομικό κύκλο ενδέχεται να έχουν συμβάλει στη διεύρυνση των κυκλικών διαφορών μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ στο πρόσφατο παρελθόν.

Οι διαρθρωτικές πολιτικές που ασκούνται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο μπορούν επίσης να προκαλέσουν διαφορές του πληθωρισμού. Π.χ. οι πολιτικές που έχουν ως στόχο να επηρεάσουν τη διάρθρωση της αγοράς εργασίας μπορεί επίσης να προκαλέσουν αλλαγές στη συμπεριφορά ως προς τον καθορισμό των μισθών. Σε ορισμένες χώρες της ζώνης του ευρώ, οι ρήτρες τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών που περιλαμβάνονται στις συλλογικές συμβάσεις επιτείνουν την αδράνεια των ρυθμών πληθωρισμού, γεγονός που μπορεί να συμβάλει στη διατήρηση των επίμονων διαφορών πληθωρισμού.

5.4.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

5.4.2.1 Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΟ ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ONE

Η μετάβαση στο Τρίτο Στάδιο της ONE και η εφάπαξ σύγκλιση των ονομαστικών επιτοκίων στη ζώνη του ευρώ σε ένα επίπεδο που μέχρι τότε είχε καταγραφεί μόνο στις εθνικές οικονομίες με τις καλύτερες επιδόσεις αποτέλεσε σημαντικό προσωρινό παράγοντα δημιουργίας διαφορών πληθωρισμού τα πρώτα χρόνια του ενιαίου νομίσματος. Συγκεκριμένα, στις χώρες που είχαν σημειώσει υψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού στο παρελθόν, η υιοθέτηση του ευρώ οδήγησε σε σημαντική μείωση των ονομαστικών (και των πραγματικών) επιτοκίων και του κόστους των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, καθώς και σε υψηλότερο βαθμό ενοποίησης με τις αγορές κεφαλαίων των υπόλοιπων χωρών της ζώνης του ευρώ. Αυτό συνέβαλε στην άνοδο της εγχώριας ζήτησης στις εν λόγω χώρες, ασκώντας συνεχή ανοδική πίεση στις τιμές, ιδίως στους τομείς των μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών.

5.4.2.2 Η ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΕΥΣΙΜΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Η υλοποίηση της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς και η επακόλουθη εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος συνέβαλαν στην σημαντική μείωση του βαθμού διασποράς του επιπέδου των τιμών, κυρίως των εμπορεύσιμων αγαθών. Αυτή η σύγκλιση των απόλυτων τιμών των εμπορεύσιμων αγαθών προς ένα κοινό μακροπρόθεσμο επίπεδο πιθανόν εξηγεί εν μέρει τις διαφορές του πληθωρισμού που παρατηρήθηκαν τα πρώτα χρόνια του ευρώ, παρά το γεγονός ότι είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ποσοτικά η σχετική συμβολή της.

Όσον αφορά τις εξελίξεις στο μέλλον, αν και η περαιτέρω βελτίωση τόσο των ευρωπαϊκών όσο και των εθνικών πολιτικών ανταγωνισμού ενδέχεται να μειώσει ακόμη περισσότερο τις διαφορές των τιμών των εμπορεύσιμων αγαθών, η σημασία αυτού του είδους σύγκλισης των τιμών για τις διαφορές του πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ αναμένεται να εξασθενήσει με την πάροδο του χρόνου²⁴.

5.4.2.3 Η ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΜΗ ΕΜΠΟΡΕΥΣΙΜΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ BALASSA-SAMUELSON

Αν και η ενοποίηση των αγορών και η αυξημένη διαφάνεια των τιμών σε διασυνοριακό επίπεδο έχουν οδηγήσει στη σύγκλιση των τιμών των εμπορεύσιμων αγαθών, ο ΕνΔΤΚ απαρτίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος από αγαθά και υπηρεσίες που δεν αποτελούν αντικείμενο εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των χωρών. Εν προκειμένω, η επίδραση Balassa-Samuelson, ένας μηχανισμός που μπορεί να μεταβάλλει τις πραγματικές συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων και έχει αναφερθεί πολλές φορές στην προσπάθεια να εξηγηθούν οι επίμονες διαφορές πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ.

Η υπόθεση Balassa-Samuelson εστιάζεται στις διαφορές της αύξησης της παραγωγικότητας στους τομείς των εμπορεύσιμων και των μη εμπορεύσιμων αγαθών των επιμέρους χωρών. Όταν η αύξηση της παραγωγικότητας είναι μεγαλύτερη στον τομέα των εμπορεύσιμων αγαθών, οι μισθοί τείνουν να αυξάνονται στο συγκεκριμένο τομέα χωρίς

²⁴ Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, (2000) *Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Ιδεολογικά Ρεύματα*, Αθήνα: Ποιότητα,

να προκαλούν άνοδο του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. :στόσο, αν η κινητικότητα της εργασίας μεταξύ τομέων είναι υψηλή, οι μισθοί τείνουν να αυξάνονται και στον τομέα των μη εμπορεύσιμων αγαθών, όπου — λόγω της χαμηλότερης μέσης παραγωγικότητας της εργασίας— οι τιμές εμφανίζουν μεγαλύτερη μέση άνοδο. ως εκ τούτου, στις χώρες όπου οι τομείς των εμπορεύσιμων και των μη εμπορεύσιμων αγαθών παρουσιάζουν μεγαλύτερη διαφορά ως προς το ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας θα εμφανίζεται και υψηλότερος ρυθμός πληθωρισμού.

Ο διεθνής ανταγωνισμός μεταξύ των χωρών αποκλείει το ενδεχόμενο ανάπτυξης σημαντικών πιέσεων στις τιμές του τομέα των εμπορεύσιμων αγαθών. Πιέσεις στις τιμές προκύπτουν μόνο στον τομέα των μη εμπορεύσιμων αγαθών. Η επίδραση Balassa-Samuelson συνδέεται συχνά με τη διαδικασία σύγκλισης του βιοτικού επιπέδου στις διάφορες οικονομίες. Στις χώρες όπου το εισόδημα είναι χαμηλότερο του μέσου όρου και οι οποίες βρίσκονται στη διαδικασία κάλυψης της απόστασης που τις χωρίζει από τις μεγαλύτερες οικονομίες συνήθως παρατηρείται έντονη αύξηση της παραγωγικότητας στον τομέα των εμπορεύσιμων αγαθών, ενώ η εξέλιξη της παραγωγικότητας στον τομέα των μη εμπορεύσιμων αγαθών κατά κανόνα παρουσιάζει περισσότερη ομοιογένεια μεταξύ των διαφόρων χωρών.

Η έκταση της επίδρασης Balassa-Samuelson στις χώρες που επίδραση του παρόντος απαρτίζουν τη ζώνη του ευρώ πιθανότατα θα μειωθεί με την πάροδο του χρόνου, δεδομένου ότι έχει ήδη σημειωθεί σημαντική σύγκλιση ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Παράλληλα, αυτό το φαινόμενο μπορεί να συμβάλει περισσότερο στην άσκηση παρατεταμένων πληθωριστικών πιέσεων σε ορισμένα από τα νέα κράτη-μέλη που επιθυμούν να υιοθετήσουν το ευρώ, δεδομένου του

χαμηλότερου εισοδήματος και του χαμηλότερου επιπέδου των τιμών από το οποίο ξεκινούν²⁵.

5.4.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ

Πριν από την καθιέρωση της ΟΝΕ, η ιδέα μιας ενιαίας νομισματικής πολιτικής για αυτές τις χώρες αντιμετώπισε το σκεπτικισμό μεταξύ των οικονομολόγων που υποστηρίχθηκε από τα επιχειρήματα της θεωρίας των βέλτιστων νομισματικών περιοχών, οι οποίες πρότειναν την αγκύρωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας μόνο μεταξύ των οικονομιών με ευέλικτες αγορές, ελεύθερη κινητικότητα των παραγόντων και περιορισμένη εμφάνιση ασύμμετρων κλονισμών. Σαφώς, αυτή δεν είναι η υπάρχουσα κατάσταση για την περιοχή του ευρώ, η οποία χαρακτηρίζεται από μοναδικά θεσμικά και οικονομικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα όπως οι σημαντικές ακαμψίες στις αγορές εργασίας και προϊόντων, η περιορισμένη κινητικότητα εργασίας, οι διαφορετικές εθνικές βιομηχανικές δομές, τα διαφορετικά ποσοστά αύξησης παραγωγικότητας, η έλλειψη ενός σημαντικού συγκεντρωμένου φορολογικού μηχανισμού και η αποκεντρωμένη ευθύνη για τις φορολογικές και άλλες οικονομικές πολιτικές.

²⁵ Τσακαλογιάννης Π.(1996) *Η Πολιτική Διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Εκ. Παπαζήση, Αθήνα.

5.5 ΕΠΙΤΟΚΙΑ

Κάτω από αυτές τις περιστάσεις, οι ασύμμετροι και ακόμα και κοινοί μακροοικονομικοί κλονισμοί είναι πιθανό να προκαλέσουν διάφορες στις εξελίξεις των τιμών ανάμεσα στις εθνικές οικονομίες. Συχνά υποστηρίζεται ότι μια ενιαία νομισματική πολιτική με ένα κοινό επιτόκιο στη νομισματική ένωση, όταν συνδυάζεται με τα διαφορικά πληθωρισμού, οδηγεί στα διαφορετικά πραγματικά επιτόκια στις εθνικές οικονομίες. Αυτό μπορεί να αποσταθεροποιήσει τη νομισματική ένωση συμβάλλοντας στην περαιτέρω ενίσχυση των διαφορικών πληθωρισμού και με τη δημιουργία απόκλισης στην αύξηση παραγωγής. Με μια πρώτη εκτίμηση ο μηχανισμός είναι απλός. Για ένα δεδομένο επίσημο επιτόκιο, οι χώρες μέλη με υψηλότερο πληθωρισμό από το μέσο ποσοστό πληθωρισμού της ευρωζώνης υπόκεινται σε χαμηλότερο πραγματικό επιτόκιο, το οποίο τροφοδοτεί περαιτέρω την εγχώρια ζήτηση και τον εθνικό πληθωρισμό. Αντιθέτως, οι χώρες με χαμηλότερο από το μέσο πληθωρισμό της ευρωζώνης υπόκεινται σε υψηλότερα πραγματικά επιτόκια, τα οποία ως αποτέλεσμα πιέζουν περαιτέρω προς τα κάτω την εγχώρια ζήτηση και τον εθνικό πληθωρισμό.

Ωστόσο, αυτές οι απόψεις δεν λαμβάνουν υπόψη όλους τους παράγοντες. Πρώτον, ο ανωτέρω συλλογισμός κατά κανόνα βασίζεται σε εκ των υστέρων μετρήσεις του πραγματικού επιτοκίου, αφού αφαιρεθεί ο τρέχων πληθωρισμός από τα ονομαστικά επιτόκια. Αντίθετα, αυτό που έχει σημασία για τις επενδυτικές και καταναλωτικές αποφάσεις είναι οι εκ των προτέρων μετρήσεις των πραγματικών επιτοκίων, δηλ. η διαφορά μεταξύ των επιτοκίων της αγοράς και των προσδοκιών για την εξέλιξη του πληθωρισμού στον αντίστοιχο ορίζοντα.

Η διασπορά στις επιμέρους χώρες των εκ των προτέρων μετρήσεων των πραγματικών επιτοκίων είναι σημαντικά χαμηλότερη της

αντίστοιχης διασποράς των εκ των υστέρων μετρήσεων, Στην περίπτωση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων η διασπορά των εκ των προτέρων μετρήσεων των πραγματικών επιτοκίων είναι σχεδόν η μισή σε σχέση με τη διασπορά των πραγματικών επιτοκίων που μετρούνται με βάση τον πληθωρισμό, όπως αυτός διαμορφώθηκε πραγματικά.

Επιπλέον η διασπορά των εκ των προτέρων μετρήσεων των πραγματικών επιτοκίων είναι περίπου το ένα τρίτο της διασποράς που επικρατούσε πριν από την εισαγωγή του ευρώ. Αντίθετα η διασπορά των εκ των υστέρων μετρήσεων έχει παραμείνει σε γενικές γραμμές αμετάβλητη. Δεύτερον, είναι αβέβαιο εάν οι σχετικές προσδοκίες πληθωρισμού για το σχηματισμό των πραγματικών επιτοκίων αναφέρονται στις εθνικές οικονομίες ή στην ευρύτερη περιοχή της ευρωζώνης. Η έννοια διαφοροποιείται ανάλογα με την ενδιαφερόμενη κατηγορία (καταναλωτές ή επενδυτές), ανάλογα με τη δραστηριότητα (επένδυση στην κατοικία ή στα εμπορικά αγαθά). Εξαρτάται επίσης από το βαθμό ολοκλήρωσης των αγορών κεφαλαίου και αγαθών στην ευρωζώνη. Η περιορισμένη ολοκλήρωση των αγορών μπορεί να δικαιολογήσει τη χρήση των προσδοκιών του εθνικού πληθωρισμού για τον προσδιορισμό του σχετικού πραγματικού επιτοκίου. Εντούτοις, η αυξανόμενη ολοκλήρωση μπορεί να μειώσει τη διασπορά των πραγματικών επιτοκίων, δεδομένου ότι τα ονομαστικά ποσοστά θα έπρεπε τελικά να αποπληθωριστούν με τον αναμενόμενο πληθωρισμό περιοχής του ευρώ.

Επιπροσθέτως, αυτό που ίσως έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία είναι ότι οι συνέπειες των διαφορών του πληθωρισμού (και κατ' επέκταση των διαφορετικών πραγματικών επιτοκίων) προφανώς εξαρτώνται από τα αίτια που τις προκαλούν και τα οποία, όπως έχει ήδη αναφερθεί, είναι πολλαπλά. Π.χ. αν σε μια χώρα το γεγονός ότι ο ρυθμός πληθωρισμού είναι χαμηλότερος του μέσου όρου οφείλεται σε αύξηση της παραγωγικότητας που υπερβαίνει το μέσο όρο, αυτό αποτελεί ένδειξη

ότι η εν λόγω χώρα έχει προοπτικές έντονης αύξησης των επενδύσεων, ακόμη και στην περίπτωση που το ισχύον πραγματικό επιτόκιο είναι υψηλότερο των άλλων χωρών²⁶.

5.6 ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Επίσης, πρέπει να παρατηρηθεί ότι σε μια νομισματική ένωση υπάρχουν κανάλια που λειτουργούν με έναν σταθεροποιητικό τρόπο, αντιδρώντας στην επίδραση των διαφορετικών πραγματικών επιτοκίων. Ο πρώτος είναι το κανάλι της ανταγωνιστικότητας. Για παράδειγμα θα εξεταστεί μια χώρα με χαμηλότερο από το μέσο πληθωρισμό, ο οποίος οφείλεται σε χαμηλή ζήτηση και με υψηλότερα από τα μέσα πραγματικά επιτόκια. Ο χαμηλότερος πληθωρισμός σε σχέση με άλλους εμπορικούς εταίρους θα αυξήσει την ανταγωνιστικότητα σε αυτήν τη χώρα, συνεπώς και τη ζήτηση και με αυτόν τον τρόπο θα αντιστρέψει την αρχική επίδραση των υψηλότερων πραγματικών επιτοκίων από τα μέσο όρο. Σύμφωνα με μια σειρά πρόσφατων μελετών, ο διάυλος της ανταγωνιστικότητας (της “πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας”), παρά το γεγονός ότι αργεί να δημιουργηθεί, καταλήγει να είναι ο κυριότερος παράγοντας προσαρμογής. Υπάρχουν ορισμένα διαθέσιμα στοιχεία, που υποδεικνύουν την ανταγωνιστικότητα και το διαμοιρασμό του κινδύνου μέσω διαφοροποίησης χαρτοφυλακίου ως δυνάμεις που αντιδρούν στη διασπορά του πληθωρισμού και των πραγματικών επιτοκίων. Οι εθνικοί δείκτες ανταγωνιστικότητας δείχνουν ότι ο

²⁶ Ιωακειμίδης Π.Κ.(1994) *Η Πόλη και η Ευρωπαϊκή Ένωση Αναζητώντας μια Νέα Αριστοτελική Προσέγγιση στη Διαδικασία της Πολιτικής Ολοκλήρωσης*, Αθήνα: Εκ. Θεμέλιο, σσ. 19-30.

διάυλος της ανταγωνιστικότητας είναι ενεργός. Όλες οι χώρες μέλη που είχαν χαμηλότερο πληθωρισμό από το μέσο όρο περιοχής του ευρώ κατά τη διάρκεια της περιόδου 1999-2007 (δηλ. Γερμανία, Φινλανδία, Γαλλία, Βέλγιο και Αυστρία) έχουν καταγράψει βελτιώσεις στην ανταγωνιστικότητα των τιμών σε σχέση με τους εμπορικούς εταίρους της περιοχής του ευρώ. Η ρύθμιση της εθνικής ανταγωνιστικότητας φαίνεται να αναπτύσσεται αργά αλλά να αντισταθμίζει τελικά την επίδραση του πραγματικού επιτοκίου με την πάροδο του χρόνου.

5.7 ΔΙΑΜΟΙΡΑΣΜΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Το δεύτερο κανάλι σταθεροποίησης είναι το κανάλι που περιγράφεται από τον Robert Mundell. Σε μια νομισματική περιοχή, οι οικονομικοί φορείς μπορούν να μετριάσουν καλύτερα τους κλονισμούς που εμφανίζονται τοπικά στις χώρες μέσω της διαφοροποίησης των χαρτοφυλακίων. Κάτω από τις κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες, όταν μια χώρα βιώσει έναν δυσμενή κλονισμό θα αντιδράσει με μια υποτίμηση του νομίσματος και τα κεφάλαια που είναι τοποθετημένα στο εγχώριο νόμισμα θα έχουν μικρότερη αξία. :ς εκ τούτου, όσο υψηλότερος ο βαθμός ασυμμετρίας και η απόκλιση στον πληθωρισμό και στα πραγματικά επιτόκια, τόσο μεγαλύτερα τα οφέλη από τη διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου και τόσο μεγαλύτερος ο ρόλος απορρόφησης των κλονισμών της νομισματικής ένωσης. Όσο αφορά το διαμοιρασμό του κινδύνου ως δύναμη αντίδρασης, η δημιουργία της ONE έχει προκαλέσει διασυννοριακή διαφοροποίηση για τους επενδυτές στην περιοχή του ευρώ. Για παράδειγμα, το μερίδιο της επένδυσης των αμοιβαίων κεφαλαίων που γίνεται σε άλλες χώρες της ΕΕ έχει αυξηθεί από 10% σε 30% κατά τη διάρκεια της περιόδου 1997-2006. Αυτή η διαδικασία έχει συνοδευθεί με την ανάπτυξη της διασυννοριακής τραπεζικής δραστηριότητας, κυρίως σε

τραπεζικές εργασίες χονδρικής ποσότητας χρήματος, εξέλιξη η οποία έχει προσφέρει ευκαιρίες διαφοροποίησης στους πιστωτικούς οργανισμούς και στους δανειολήπτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΙΚΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

6.1 ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ενιαία νομισματική πολιτική της ΕΚΤ μπορεί να στοχεύει στη σταθερότητα των τιμών στην ευρωζώνη συνολικά και όχι στις επιμέρους χώρες. Η πολιτική της ΕΚΤ αφορά το σύνολο της περιοχής του ευρώ. Όπως σε κάθε νομισματική ένωση, τα διαφορικά πληθωρισμού στην περιοχή του ευρώ απεικονίζουν τις διαφορετικές περιφερειακές δυναμικές και τις ρυθμίσεις στις σχετικές τιμές και στα εθνικά επίπεδα τιμών. Αυτοί οι παράγοντες δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν από την ενιαία νομισματική πολιτική.

Αξιολογώντας τη σχέση του διαφορικού πληθωρισμού με την εθνική οικονομική πολιτική των χωρών της περιοχής του ευρώ, πρέπει πρώτα να τονιστεί ότι, από μια εθνική προοπτική, η ενιαία εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής είναι κάτι δεδομένο. Τα αίτια και η εμμονή του διαφορικού πληθωρισμού καθορίζουν την αναγκαιότητα αντίδρασης της εθνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση αυτών των παραγόντων. Αν ο διαφορικός πληθωρισμός οφείλεται στη διαδικασία ανάκτησης χαμένου εδάφους στην οικονομία τότε δεν απαιτείται απαραίτητως μια απάντηση της εθνικής οικονομικής πολιτικής, διότι πρόκειται για ένα φυσιολογικό φαινόμενο αντιστάθμισης της υπερθέρμανσης της οικονομίας. Τέτοια διαφορικά μπορούν να θεωρηθούν ως μέσο αυτορύθμισης και δεν απαιτούν αλλαγές πολιτικής, εφ' όσον δεν η σύγκλιση στα επίπεδα τιμών και αμοιβών δεν υπερβαίνει τη σύγκλιση στα επίπεδα παραγωγικότητας. Εάν τα θετικά διαφορικά πληθωρισμού συνδέονται με χαλαρές οικονομικές πολιτικές ή με αυξήσεις μισθών παραπάνω από την πρόοδο της παραγωγικότητας, τότε

θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την ανταγωνιστική θέση της υπό εξέταση χώρας. Αυτά τα διαφορεικά επομένως, απαιτούν μέτρα της εθνικής πολιτικής τα οποία να ρυθμίσουν τον εθνικό πληθωρισμό σε επίπεδα κάτω από το μέσο όρο της ευρωζώνης για κάποιο διάστημα. Μια τέτοια διαδικασία προσαρμογής μπορεί να είναι επίπονη δεδομένου ότι μπορεί να συνεπάγεται αρκετά μεγάλες απώλειες ανάπτυξης και ευημερίας για μια χρονική περίοδο. Οι καλά σχεδιασμένες δομικές μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα τα μέτρα που στοχεύουν στην αποδόμηση των ονομαστικών ακαμψιών μπορούν να διευκολύνουν και να επιταχύνουν τις ρυθμίσεις στις τιμές και στις αμοιβές²⁷.

Οι εθνικές οικονομικές πολιτικές είναι καλύτερα όργανα για να ενισχύσουν τη δυνατότητα των μεμονωμένων χωρών να ανταποκριθούν σε οικονομικούς κλονισμούς και σε εθνικές, περιφερειακές ή τομεακές αποκλίσεις. Η διαρθρωτική πολιτική που διευθύνεται σε εθνικό επίπεδο μπορεί να συμβάλει στην εξασφάλιση μιας ομαλής ρύθμισης παρουσία κλονισμών ή μεταβαλλόμενων οικονομικών καταστάσεων. Αν και απαιτείται περαιτέρω ολοκλήρωση στις χρηματοοικονομικές αγορές, η δημιουργία της ONE έχει ενθαρρύνει την κινητικότητα του κεφαλαίου μέσα στην περιοχή του ευρώ με τη μείωση της κατάτμησης της αγοράς και με την αύξηση των διασυνοριακών ροών. Αντίθετα, η κινητικότητα εργασίας παραμένει χαμηλή μεταξύ των χωρών και των περιοχών, καθώς επίσης και μεταξύ των τομέων και των επαγγελμάτων. Η εργασία αντιδρά πάρα πολύ αργά στις εξελίξεις των αμοιβών και των όρων της ζήτησης. Είναι σημαντικό να ενισχυθεί η ευελιξία σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο για τις εθνικές πολιτικές της αγοράς εργασίας, ιδιαίτερα αν ληφθούν υπόψη οι διαφορές στη γλώσσα και στην κουλτούρα, οι οποίες εμποδίζουν την κινητικότητα ανάμεσα στις χώρες.

²⁷ Σκουλάς Γ. (2007) *Κοινωνία & Πολιτική Θεωρία: Κριτική Πολιτική Ανάλυση του Σύγχρονου Κόσμου*, Εκ. Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Ομοίως, η διαρθρωτική πολιτική πρέπει να στοχεύσει στη βελτίωση της αποδοτικότητας του μηχανισμού ρύθμισης των τιμών στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών για να μειωθεί η εμμονή της απόκλισης του πληθωρισμού.

Οι αποκεντρωμένες οικονομικές πολιτικές παρέχουν επίσης σημαντικούς μηχανισμούς αντιμετώπισης των διαφορικών πληθωρισμού. Μπορούν να τεθούν ως αντίδραση σε κλονισμούς με τέτοιο τρόπο ώστε να εξισορροπήσουν την παρουσία των δομικών ακαμψιών και την επακόλουθη εμφάνιση των διαφορικών πληθωρισμού. Εντούτοις, τα υγιή δημοσιονομικά οικονομικά είναι απαραίτητα για να είναι αποτελεσματικοί οι αυτόματοι σταθεροποιητές, χωρίς τον κίνδυνο δημιουργίας υπερβολικά υψηλών ελλειμμάτων. Από αυτή την άποψη, το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης παρέχει μακροπρόθεσμα στις κυβερνήσεις την ικανοποιητική παρέκκλιση, υπό τον όρο ότι προσπαθούν να επιτύχουν πλεονάσματα ή ισορροπημένους προϋπολογισμούς στις περιόδους ευνοϊκής οικονομικής δραστηριότητας.²⁸

6.2 ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι δύο στοιχεία διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο για την ομαλή προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες και την αποτελεσματική λειτουργία μιας νομισματικής περιοχής: η κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής και η ευελιξία στον καθορισμό των μισθών και των τιμών. Όσον αφορά τη κινητικότητα

²⁸ Σκουλάς Γ. (2007) *Κοινωνία & Πολιτική Θεωρία: Κριτική Πολιτική Ανάλυση του Σύγχρονου Κόσμου*, Εκ. Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

των συντελεστών παραγωγής, παρατηρείται μια σαφής διχοτόμηση στη ζώνη του ευρώ. Από τη μια πλευρά, η διαδικασία ενοποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών έχει ήδη προχωρήσει πολύ. Παρά το γεγονός ότι απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες για την εξάλειψη της υφιστάμενης κατάτμησης των αγορών και των εμποδίων για τον ελεύθερο ανταγωνισμό που προέρχονται από το ρυθμιστικό πλαίσιο, παρατηρείται διαρκής αύξηση στις διασυννοριακές χρηματοοικονομικές ροές και στις ροές κεφαλαίων, καθώς και αυξανόμενος ανταγωνισμός στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Η ενίσχυση της ενοποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών τα προσεχή χρόνια θα δώσει στους επενδυτές τη δυνατότητα αποτελεσματικότερης διαφοροποίησης των χαρτοφυλακίων τους και έτσι θα αμβλύνει τις επιδράσεις των μακροοικονομικών κινδύνων που εντοπίζονται σε συγκεκριμένες περιοχές.

Από την άλλη πλευρά, φαίνεται ότι οι αντιδράσεις του άλλου κύριου συντελεστή παραγωγής, δηλ. της εργασίας, είτε γίνονται με υπερβολική καθυστέρηση σε σχέση με τη χρονική εκδήλωση των ενδείξεων για τους μισθούς και τη ζήτηση είτε εμποδίζονται λόγω της επίμονης στρέβλωσης των ενδείξεων που αφορούν τις τιμές, γεγονός που προκαλεί σχετικά χαμηλή κινητικότητα των εργαζομένων τα όσο μεταξύ χωρών και περιοχών όσο και μεταξύ τομέων και επαγγελμάτων. Αυτό καταδεικνύει την ανάγκη μεγαλύτερης ευελιξίας των αγορών εργασίας στο πλαίσιο της ΟΝΕ, ιδίως σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Η εν λόγω ανάγκη ενισχύεται περαιτέρω από την ύπαρξη στοιχείων με μόνιμο χαρακτήρα, όπως οι γλωσσικές και οι πολιτισμικές διαφορές, τα οποία εμποδίζουν τη διασυννοριακή κινητικότητα των εργαζομένων.

Όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις στις αγορές εργασίας, σχεδόν όλες οι χώρες της ζώνης του ευρώ έχουν σημειώσει κάποια ορατή πρόοδο την τελευταία δεκαετία. Ωστόσο, οι αγορές εργασίας της ζώνης του ευρώ

εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται από σημαντικές δυσκαμψίες και έλλειψη επαρκούς ανταπόκρισης στις οικονομικές συνθήκες. Αυτό αντικατοπτρίζεται στο επίμονα υψηλό επίπεδο της διαρθρωτικής ανεργίας και στα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό στις περισσότερες χώρες. Θα ήταν χρήσιμο να ληφθούν πρόσθετα μέτρα για την εξάλειψη των αντικινήτρων που σχετίζονται με την ευελιξία των αγορών εργασίας, π.χ. όσων απορρέουν από τα υψηλά ποσοστά αναπλήρωσης, από την ακαμψία της διάρθρωσης των μισθών και τη νομοθεσία για την προστασία της απασχόλησης.

Ομοίως, για να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των ενδείξεων που αφορούν τις τιμές στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών και έτσι να γίνει αποτελεσματικότερη η κατανομή πόρων στην οικονομία, είναι εξαιρετικά σημαντικό να συνεχιστεί η διαδικασία ενίσχυσης του πραγματικού ανταγωνισμού, π.χ. μέσω της απελευθέρωσης των αγορών. Η εντατικοποίηση του ανταγωνισμού μέσω μεταρρυθμίσεων του ρυθμιστικού πλαισίου θα τονώσει τις καινοτομίες και την παραγωγικότητα, θα οδηγήσει σε μείωση των τιμών στις αντίστοιχες αγορές, αλλά και θα ενισχύσει την ανθεκτικότητα και την ικανότητα των οικονομικών περιοχών να προσαρμόζονται στις διαρκώς μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες²⁹.

6.3 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η δημοσιονομική πολιτική μπορεί επίσης να ενισχύσει την ικανότητα αντίδρασης των επιμέρους χωρών στις οικονομικές διαταραχές και να μειώσει τις δυνητικά επιζήμιες επιδράσεις των παρατεταμένων

²⁹ Φωτόπουλος Τ. (2002) *Παγκοσμιοποίηση, Αριστερά και Περικτική Δημοκρατία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

διαφορών πληθωρισμού. Ειδικότερα, η εξασφάλιση υγιών δημόσιων οικονομικών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορούν οι αυτόματοι σταθεροποιητές να λειτουργούν πλήρως στις επιμέρους χώρες χωρίς τον κίνδυνο εμφάνισης υψηλών ελλειμμάτων. Πρόκειται για ένα σημαντικό μηχανισμό της διαδικασίας μακροοικονομικής προσαρμογής έναντι των περιφερειακών αποκλίσεων.

Η εμπειρία του παρελθόντος δείχνει ότι τα μέτρα παρεμβατικής δημοσιονομικής πολιτικής — δεδομένης της χρονικής υστέρησης που παρατηρείται στην εφαρμογή και την εμφάνιση των επιδράσεών τους — δεν αποτελούν πρόσφορο μέσο για την αντιμετώπιση των κυκλικών διακυμάνσεων. Από αυτή την άποψη, είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι κυβερνήσεις να αποφεύγουν την άσκηση παρεμβατικής δημοσιονομικής πολιτικής που επιτείνει τις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου και η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση των αποκλίσεων μεταξύ των χωρών μετά από ασύμμετρες διαταραχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

7.1 ΑΥΞΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η οικονομική ενοποίηση λειτουργεί σαν καταλύτης αλλά και πρόκληση για τις ελληνικές επιχειρήσεις να εντείνουν τις προσπάθειες τους για βελτίωση της ανταγωνιστικής τους θέσης. Η απελευθέρωση ορισμένων αγορών (όπως των τηλεπικοινωνιών) καθώς και η περαιτέρω ενσωμάτωση άλλων αγορών στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά, έχουν ως συνέπεια συγκεκριμένα αγαθά και κυρίως υπηρεσίες να γίνουν πιο εμπορεύσιμα σε διασυνοριακό επίπεδο , από ότι προηγουμένως. Το γεγονός αυτό συντελεί σε ταχύτερη αύξηση της παραγωγικότητας και ενίσχυση του ανταγωνισμού σε τομείς των υπηρεσιών επηρεάζοντας ευνοϊκά την εξέλιξη των τιμών τους.

Η δυνατότητα άμεσης σύγκρισης των τιμών των προϊόντων, η διευκόλυνση διασυνοριακών δραστηριοτήτων, όπως επίσης και η μεγαλύτερη διαφάνεια στις τιμές οδηγούν στην όξυνση του ανταγωνισμού με τελικό αποτέλεσμα τη συμπίεση των τιμών και την ποιοτική βελτίωση των προσφερομένων αγαθών στους πολίτες. Η ΟΝΕ δημιούργησε ένα νέο οικονομικό περιβάλλον και για τα ελληνικά προϊόντα αφού πλέον αυτά ανταγωνίζονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες, λόγω του ενιαίου νομίσματος, τα αντίστοιχα των άλλων κρατών-μελών. Η αύξηση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας τόνωσε την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων στη διεθνή αγορά και

συνέβαλλε στον επιδιωκόμενο περιορισμό του συνεχώς διευρυνόμενου ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου.

Ολοκληρώνοντας την ενιαία αγορά και δημιουργώντας αποδοτικότερες αγορές για εμπορεύματα και υπηρεσίες, το ευρώ έχει ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Μεταξύ άλλων, ενθάρρυνε την ταχύτερη ανάπτυξη νέων γραμμών παραγωγής, τη σταθερότερη εφαρμογή νέων τεχνικών στην παραγωγική διαδικασία και την αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Συνεπώς, ενθαρρύνει την ανάπτυξη της παραγωγής του εισοδήματος και της απασχόλησης και συγκρατεί τον πληθωρισμό³⁰.

7.2 ΜΕΙΩΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

Η μείωση επιτοκίων λόγω της μετάβασης στην ενιαία νομισματική πολιτική έχει ευδιάκριτη επεκτατική επίδραση στη ζήτηση. Η άνοδος της καταναλωτικής ζήτησης όμως δεν έχει ως τελικό αποτέλεσμα την αύξηση των πληθωριστικών πιέσεων αφενός επειδή σημαντικό μέρος της διοχετεύθηκε σε εισαγόμενα προϊόντα και αφετέρου επειδή ο εντεινόμενος ανταγωνισμός τιμών από την πλευρά των εισαγωγών συγκράτησε τα περιθώρια κέρδους και την άνοδο των τιμών των εγχώριων προϊόντων. Η πτώση των επιτοκίων περιορίζει το χρηματοοικονομικό κόστος αυξανόμενων έτσι των διαθέσιμων πόρων για κέρδη και επενδύσεις.

Τα επιτόκια στη διατραπεζική αγορά δηλαδή αυτά που ισχύουν για τις συναλλαγές μεταξύ των τραπεζών (και αφορούν συνήθως πολύ

³⁰ Στεφάνου Κ. (1996) *Η Θεσμική Μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: Εκ. Παπαζήση.

μεγάλα ποσά), είναι άμεσα συνδεδεμένα με τη νομισματική πολιτική που ακολουθεί το ευρωσύστημα και επομένως είναι πρακτικά ίσα σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ. Το ευρωσύστημα καθορίζει τα επιτόκια βασιζόμενα στην ανάλυση των οικονομικών συνθηκών με γνώμονα τα επιτόκια του ευρωσυστήματος διαμορφώνονται τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια της αγοράς.

Τα επιτόκια λιανικής (χορηγήσεων και καταθέσεων) εξακολουθούν να παρουσιάζουν αποκλίσεις από χώρα σε χώρα. Αυτό συμβαίνει γιατί τα επιτόκια που καθορίζουν οι τράπεζες για την πελατεία τους εξαρτώνται όχι μόνο από το κόστος δανεισμού των τραπεζών στη διατραπεζική αγορά, αλλά και από άλλους παράγοντες που συνδέονται με τη φερεγγυότητα του πελάτη, με πληροφόρηση για τις τοπικές συνθήκες που έχει στη διάθεσή της η τράπεζα για το λειτουργικό της κόστος.

Τους τέσσερις πρώτους μήνες του 2001 η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δε μετέβαλε τα βασικά της επιτόκια καθώς ενόψει και του επιταχυνόμενου πληθωρισμού, το Διοικητικό Συμβούλιο εκτιμούσε ότι οι κίνδυνοι για τη σταθερότητα των τιμών δεν είχαν εκλείψει. Στην περίοδο από τις αρχές Μαΐου μέχρι τις αρχές Νοεμβρίου 2001, η ΕΚΤ προέβη τέσσερις φορές σε μείωση των βασικών της επιτοκίων, συνολικά κατά 150 μονάδες βάσης με αποτέλεσμα μετά την τελευταία μείωση το ελάχιστο επιτόκιο προσφοράς για πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης να διαμορφωθεί σε 3,25%. Μετά τη μείωση των επιτοκίων το Νοέμβριο του 2001 η ΕΚΤ δε μετέβαλε τα βασικά της επιτόκια καθώς το Διοικητικό Συμβούλιο θεωρεί ότι το επίπεδό τους παραμένει συμβατό με την επίτευξη της σταθερότητας των τιμών σε μεσοπρόθεσμη βάση³¹.

³¹ Τσακαλογιάννης Π. (1996) *Η Πολιτική Διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα Εκ. Παπαζήση.

7.3 ΜΕΙΩΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Η χώρα μας έχει επιτύχει το χαμηλότερο επίπεδο πληθωρισμού των τελευταίων δεκαετιών. Το 2001 ο πληθωρισμός ακολούθησε στην Ελλάδα γενικά την ίδια πορεία με τον πληθωρισμό στη ζώνη του Ευρώ ως σύνολο, αν και διατηρήθηκε σε υψηλότερα επίπεδα από ότι το 2000. Ο μέσος ετήσιος πληθωρισμός διαμορφώθηκε το 2001 στο 3,4% δηλαδή σε επίπεδο υψηλότερο από ότι το 2000 (3,2%) ενώ η διαφορά πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδος και ζώνης του Ευρώ ήταν ίση με 1,2 εκατοστιαία μονάδα κατά μέσο όρο στη διάρκεια του έτους. Η διατήρηση του πληθωρισμού στην Ελλάδα σε σχετικά υψηλό επίπεδο οφείλεται κυρίως στις έμμεσες και με χρονική υστέρηση επιπτώσεις που έχουν στις τιμές των αγαθών (εκτός καυσίμων) και των υπηρεσιών, η άνοδος των διεθνών τιμών των καυσίμων και η ταυτόχρονη υποχώρηση της ισοτιμίας του Ευρώ έναντι του δολαρίου και της ισοτιμίας της δραχμής έναντι του Ευρώ στη διάρκεια του 2000. Σε μικρότερο βαθμό, το σχετικά υψηλό επίπεδο του πληθωρισμού, συνδέεται με την επιτάχυνση του ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στον επιχειρηματικό τομέα σε 2,9% το 2001 από 2,5% το 2000.

7.4 ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

Η υιοθέτηση από την Ελλάδα του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος από την 1η Ιανουαρίου 2001 έχει μειώσει αισθητά τη σημασία του ελλείμματος των τρεχουσών συναλλαγών και της χρηματοδότησής του ως περιοριστικού παράγοντα κατά την άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Ωστόσο, η εξέλιξη του ισοζυγίου εξακολουθεί να παρέχει

χρήσιμη πληροφόρηση για την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγαθών και υπηρεσιών τόσο στην εγχώρια όσο και στη διεθνή αγορά και βεβαίως επηρεάζει την εξέλιξη του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε το 2001 κατά 303 εκατομ. Ευρώ έναντι εκείνου του 2000 και περιορίστηκε σε 6,2% του ΑΕΠ. Η εξέλιξη αυτή ήταν η συνισταμένη της μείωσης του εμπορικού ελλείμματος και της αύξησης του πλεονάσματος των ισοζυγίων των μεταβιβάσεων και των υπηρεσιών ενώ αντίθετα, το έλλειμμα του ισοζυγίου των εισοδημάτων διπλασιάστηκε.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αντανακλά τη βασική ανισορροπία της οικονομίας, δηλαδή την υπέρβαση της συνολικής εγχώριας δαπάνης από τη συνολική εγχώρια προσφορά. Η συμπεριφορά του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών όπως και στη περίπτωση του εμπορικού ισοζυγίου, αντανακλά και εκφράζει ως ένα βαθμό τις μεταβολές στο χαρακτήρα της ασκούμενης μακροοικονομικής πολιτικής. Η προς τα κάτω συμπίεση της συνολικής δαπάνης, αποτέλεσμα της συνολικής δαπάνης συνέβαλλε στη μείωση των ελλειμμάτων και στη διατήρησή τους σε χαμηλά επίπεδα.

7.5 ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

Η αντικατάσταση του εθνικού μας νομίσματος από το Ευρώ συνδέεται και με το όφελος που προκύπτει από την εξάλειψη του κόστους από τη μεταφορά χρημάτων από μια χώρα σε μια άλλη και από τη μετατροπή δυο νομισμάτων. Το σύνολο των επιχειρήσεων έχει ωφεληθεί άμεσα από την εξάλειψη του προαναφερομένου κόστους και έχει απαλλαγεί από μια σειρά χρονοβόρων διαδικασιών που

απαιτούντο, κατά τη μετατροπή των νομισμάτων στις συναλλαγές τους με τις τράπεζες και τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα. Για τις επιχειρήσεις και τον τομέα του εμπορίου το όφελος προέρχεται κυρίως από τη διαφορά στην τιμή αγοράς και πώλησης συναλλάγματος και το κόστος προμήθειας³².

7.6 ΜΕΙΩΣΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Η κατάργηση των εθνικών νομισμάτων οδηγεί σε αισθητή μείωση των συναλλαγματικών κινδύνων, τη δημιουργία ενός σταθερού οικονομικού περιβάλλοντος και την αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ). Η μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου μετά την υιοθέτηση του Ευρώ συνδέεται άμεσα με άλλα σημαντικά δυνητικά οφέλη, τα οποία σχετίζονται με τη μείωση του επενδυτικού κινδύνου. Ο κίνδυνος των επενδύσεων μειώνεται εξαιτίας της σταθερότητας των τιμών και της μείωσης της συναλλαγματικής αβεβαιότητας.

Η νομισματική πολιτική γίνεται πλέον περισσότερο προβλέψιμη και σταθερή αφού εφαρμόζεται από μια ανεξάρτητη νομισματική αρχή χωρίς τους περιορισμούς που θέτουν οι προεκλογικές σκοπιμότητες και οι πολιτικές παρεμβάσεις των κυβερνήσεων. Η μείωση του συναλλαγματικού κινδύνου έχει δώσει ώθηση στο διεθνές εμπόριο και στις επενδύσεις σε διεθνώς ανταλλάξιμα εμπορεύματα. Με το ευρώ, επιχειρήσεις που αποφεύγουν το ρίσκο που δημιουργεί η συναλλαγματική αβεβαιότητα έχουν πλέον τη δυνατότητα

³² Πόμπορτσης Α., Τσουλφας αν. Εισαγωγή στο ηλεκτρονικό εμπόριο, Τζιόλα 2008

εκμετάλλευσης των οικονομιών κλίμακας και των επενδυτικών ευκαιριών που προσφέρει η ενιαία αγορά και η σταθερότητα των τιμών³³.

7.7 ΜΕΙΩΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Η δημοσιονομική πολιτική έχει το κύριο βάρος για τη σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας μετά την ένταξη της Ελλάδος στη ζώνη του ευρώ γι' αυτό το δημόσιο χρέος είναι μια από τις πλέον κρίσιμες μακροοικονομικές μεταβλητές για τη διαμόρφωση των υπόλοιπων δημοσιονομικών μεγεθών. Ο περιορισμός του δημόσιου χρέους συνεπάγεται την εξοικονόμηση σημαντικών πόρων, οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση άλλων τομέων της οικονομίας.

Οι σημαντικές αυξήσεις του ΑΕΠ είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση του δείκτη Δημόσιο Χρέος/ΑΕΠ ο οποίος όμως βρίσκεται σε επίπεδο πολύ υψηλότερο από αυτόν του μέσου όρου της ευρωζώνης. Το χρέος της γενικής κυβέρνησης το 2001 μειώθηκε στο 98,9% του ΑΕΠ από 103,9% του ΑΕΠ που ήταν το 2000. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στη δημιουργία σημαντικών πρωτογενών πλεονασμάτων και στην αύξηση των εσόδων από την υλοποίηση μέρους του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων.

Οι παράγοντες που προσδιορίζουν το ύψος και την εξέλιξη του δημόσιου χρέους είναι το ετήσιο πρωτογενές έλλειμμα η πλεόνασμα, οι δαπάνες για τόκους, ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, η ανάληψη νέου χρέους και οι μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών της δραχμής για το εξωτερικό χρέος και το χρέος με ρήτρα συναλλάγματος. Η ελληνική κυβέρνηση μετά την είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ προσπαθεί

³³ Keohane R. O. - Hoffmann St. (1991) *The New European Community Decision Making and Institutional Change*, Westview Press, Oxford.

να επιτύχει την αποκλιμάκωση του χρέους που αποσκοπεί στην προσέγγιση του στόχου της ONE εξετάζοντας τους παραπάνω προσδιοριστικούς παράγοντες του δημόσιου χρέους.

Το υπουργείο οικονομίας έχοντας κατανοήσει τις βαθύτατες επιπτώσεις που έχει η συμμετοχή της Ελλάδας στην ολοκληρωμένη αγορά ευρωομολόγων και τις οξύτερες συνθήκες ανταγωνισμού κάτω από τις οποίες θα πρέπει πλέον να λειτουργεί ο εθνικός σχεδιασμός άντλησης δανειακών κεφαλαίων παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις και τη διεθνή εμπειρία και δημιουργεί τις προϋποθέσεις εκείνες που ισότιμα θα εντάξουν την ελληνική μεταξύ των αναπτυγμένων αγορών. Στο πλαίσιο αυτό οι πολιτικές που υιοθετούνται από τη Διεύθυνση Δημόσιου Χρέους και τον Οργανισμό Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους για τη διενέργεια του νέου δανεισμού και τη διαχείριση του χρέους σχεδιάστηκαν λαμβάνοντας υπόψη τις νέες συνθήκες που δημιουργούνται και αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά την εσωτερική εγχώρια πρωτογενή και δευτερογενή αγορά τίτλων, τις αγορές repos και futures και γενικά όλο το οικονομικό σκηνικό της χώρας³⁴.

7.8 ΜΕΙΩΣΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Η δημοσιονομική θέση της χώρας βελτιώθηκε περαιτέρω το 2001 και στήριξε τη διαμόρφωση συνθηκών μακροοικονομικής σταθερότητας στην οικονομία. Το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης σύμφωνα με τα στοιχεία των εθνικών λογαριασμών στα οποία περιλαμβάνονται η κεντρική διοίκηση, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και όλοι οι

³⁴ Ιωακειμίδης Π.Κ.(1994) *Η Πόλη και η Ευρωπαϊκή Ένωση Αναζητώντας μια Νέα Αριστοτελική Προσέγγιση στη Διαδικασία της Πολιτικής Ολοκλήρωσης*, Αθήνα: Εκ. Θεμέλιο,

ασφαλιστικοί και λοιποί δημόσιοι οργανισμοί, μετατράπηκε από έλλειμμα σε οριακό πλεόνασμα, που αντιστοιχεί στο 0,1% του ΑΕΠ. Η εξάλειψη του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης ήταν και αποτέλεσμα της αύξησης του πρωτογενούς πλεονάσματος σε 6,6% του ΑΕΠ το 2001 έναντι 6,1% το 2000. Επομένως, η χώρα μας από το πρώτο έτος συμμετοχής της στη ζώνη του ευρώ, ικανοποιούσε τον όρο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για “ισοσκελισμένο ή πλεονασματικό” προϋπολογισμό της γενικής κυβέρνησης.

Οι έμμεσοι φόροι της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκαν με ρυθμό 6%, οι άμεσοι φόροι μειώθηκαν με ρυθμό 0,3%, οι εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση αυξήθηκαν με ρυθμό 6,8% και τα λοιπά έσοδα αυξήθηκαν με ρυθμό 58,9%. Από την πλευρά των δαπανών τη μεγαλύτερη αύξηση σημείωσαν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις και η τελική καταναλωτική δαπάνη του κράτους, οι οποίες αυξήθηκαν με ρυθμό 8,7% και 10% αντιστοίχως. Αντιθέτως, οι πληρωμές για τόκους κατά 2%, αποτέλεσμα που αντικατοπτρίζει την αποτελεσματική δημοσιονομική διαχείριση, την αναδιάρθρωση του χρέους καθώς και τη μείωση των επιτοκίων.

Οι μεσοπρόθεσμες δημοσιονομικές εξελίξεις της περιόδου 2000-2004 σηματοδοτούν τις σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές που έγιναν και οριοθετούν τους στόχους στον τομέα των δημόσιων οικονομικών. Παρ’όλα αυτά μειωμένα έσοδα ελάττωσαν το προβλεπόμενο στο επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης από 0,5% στο 0,1% του ΑΕΠ.

Η υστέρηση των εσόδων αποδίδεται σε τρεις κυρίως λόγους. Πρώτον, στην επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας και τα χαμηλότερα σε σχέση με το 2000 κέρδη των ελληνικών επιχειρήσεων. Σε μεγάλο βαθμό η υστέρηση αυτή οφείλεται και σε τεχνικούς λόγους που σχετίζονται με το σύστημα είσπραξης φόρων από τις επιχειρήσεις.

Δεύτερον, η απότομη μείωση της δραστηριότητας στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, παράλληλα με την κατά 50% μείωση του φορολογικού συντελεστή επί των συναλλαγών είχε αρνητικές επιπτώσεις στο ύψος των εσόδων. Τρίτον, η πτώση των επιτοκίων των τραπεζικών καταθέσεων μείωσε το εισόδημα από τόκους και κατά συνέπεια τα έσοδα από τη φορολόγηση των εισοδημάτων από τις αποταμιεύσεις. Ως ένα βαθμό τα περιορισμένα φορολογικά έσοδα οφείλονται στην μεταστροφή των αποταμιεύσεων από τραπεζικές καταθέσεις σε ρέπος, που δε φορολογούνται.

Οι εξελίξεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα οι δυο κεντρικοί στόχοι της δημοσιονομικής πολιτικής να επιτευχθούν, δηλαδή η μείωση των δανειακών αναγκών του δημοσίου και η διαμόρφωση πρωτογενούς πλεονάσματος, ώστε να είναι δυνατή η συνέχιση της μείωσης του δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ. Ειδικότερα, το πρωτογενές πλεόνασμα του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού διαμορφώθηκε στο 5,3% του ΑΕΠ το 2001 έναντι ιδίου ποσοστού το 2000³⁵.

7.9 ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (ΑΕΠ)

Οι ρυθμοί αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος τα τελευταία χρόνια ήταν μεγαλύτεροι από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η βιομηχανική παραγωγή παρουσίασε τάσεις ανόδου από 5,4% το 2000 σε 7,5% το 2001 ενώ ιδιαίτερα σημαντική ήταν και η αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στον τομέα της ενέργειας (10-12%) και των κατασκευών (8-10%) για το έτος 2001. Αντίθετα η αύξηση στη μεταποίηση ήταν μικρότερη (γύρω στο 3%)

³⁵ Ντε Γκραου Πωλ, *Τα οικονομικά της νομισματικής ένωσης*, Παπαζήσης, 2008

γεγονός που αντανακλά την έλλειψη δυναμισμού των διαδικασιών εκσυγχρονισμού της παραγωγικής βάσης και την παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων.

Όσον αφορά στον τομέα των υπηρεσιών η αύξηση κινείται γύρω στο 3% και οφείλεται κυρίως στο εμπόριο, μεταφορές-επικοινωνίες, τουρισμό και χρηματοπιστωτικές εργασίες. Τέλος η ακαθάριστη αξία αγροτικής παραγωγής σύμφωνα με το ΥΠΕΘΟ παρουσίασε το 2000 αύξηση 1,5% ενώ το 2001 αυξήθηκε κατά 1%. Η συγκεκριμένη αύξηση οφείλεται στην άνοδο της φυτικής παραγωγής (φρούτων και βιομηχανικών φυτών) ενώ η κτηνοτροφική παρουσίασε πτώση. Η κρίση της τροφικής αλυσίδας σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελεί για την ελληνική γεωργία χρυσή ευκαιρία ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας όχι με βάση το κόστος αλλά κυρίως την ποιότητα των προϊόντων (οικολογική διάσταση).

Παρά τη βελτίωση των ρυθμών αύξησης του ΑΕΠ, η Ελλάδα σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξακολουθεί να βρίσκεται στο κατώτερο σημείο παρουσιάζοντας οριακή βελτίωση.

7.10 ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η πορεία της ελληνικής οικονομίας προς την ΟΝΕ συνοδεύεται, κυρίως από την κυρίαρχη αντίληψη και την επίσημη πολιτική, από ένα κλίμα ευφορίας για τις επιπτώσεις, ιδιαίτερα σ' ότι αφορά τους μισθούς, την ανεργία και το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων, με αποτέλεσμα, (ενώ δεν έχει μελετηθεί και αναλυθεί επαρκώς και ως εκ τούτου θα έπρεπε και πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο του προβληματισμού μας), να συσκοτίζεται η αναμενόμενη πραγματική κατάσταση. Είναι φανερό ότι η πλήρης ένταξη της χώρας μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) έχει αλλάξει ριζικά τις

συνθήκες και τους όρους, τόσο στην σφαίρα της παραγωγής, όσο και στην σφαίρα της κυκλοφορίας του οικονομικού και κοινωνικού μας σχηματισμού.

Η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος σε περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού αποβλέπει στην ελαχιστοποίηση της συμβολής της συναλλαγματικής πολιτικής στην βελτίωση του επιπέδου της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών των κρατών -μελών, την οποία επιτυγχάνουν πλέον με παραγωγικούς και τεχνολογικούς όρους. Αυτό σημαίνει, ότι χώρες - μέλη που συμμετέχουν στο ευρώ και επιθυμούν να βελτιώσουν το επίπεδο ανταγωνιστικότητάς τους με εκτός παραγωγής και τεχνολογίας όρους, δηλ. με μη αύξηση της παραγωγικότητας, επιτυγχάνουν κάτι τέτοιο με την εφαρμογή περιοριστικών πολιτικών στον παραγωγικό συντελεστή εργασία, αφού η προσαρμογή των τιμών των προϊόντων και των υπηρεσιών τους στις απαιτήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού, δεν μπορεί πλέον να επιτυγχάνεται, όπως μέχρι την εισαγωγή του ευρώ, με τις διακυμάνσεις των εθνικών τους νομισμάτων.

Οι επιπτώσεις στην αγορά εργασίας από την ένταξη της Ελλάδος στην ΟΝΕ δεν ήταν όλες προς την ίδια κατεύθυνση. Είναι θετικό ότι το μέσο ποσοστό ανεργίας μειώθηκε το 2001(σε 10,5% από 11,1% το 2000) αν και παραμένει πολύ υψηλό σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο αριθμός των απασχολούμενων μισθωτών αυξήθηκε αισθητά , όμως η συνολική απασχόληση μειώθηκε κατά 0,8% το 2001 επειδή η αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων μισθωτών αντισταθμίστηκε από τη μείωση των αυτοαπασχολούμενων και των συμβοηθούτων (αλλά μη αμειβομένων) μελών της οικογένειας , ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα όπου η απασχόληση μειώθηκε κατά 6,6%. Η μικρή μείωση της απασχόλησης δε συνδέεται μόνο με τη συνεχιζόμενη μείωση της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα, αλλά αντανακλά και τη διεύρυνση της συμμετοχής των νέων (15-29 ετών) στην εκπαίδευση

καθώς και το γεγονός ότι αυξήθηκαν οι πρόωρες αποχωρήσεις-συνταξιοδοτήσεις ατόμων ηλικίας 45 ετών και άνω³⁶.

Η ελληνική αγορά εργασίας παρουσίασε βελτίωση τα τελευταία χρόνια. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε, αλλά με βραδείς ρυθμούς και παραμένει μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ. Η μείωση της ανεργίας συμβάδισε με μικρή αύξηση του ποσοστού συμμετοχής του πληθυσμού (ηλικίας 15-64 ετών) στο εργατικό δυναμικό, καθώς και με αύξηση της συνολικής απασχόλησης κατά 116.000 άτομα από το 1999 έως το 2003. Ωστόσο, το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό καθώς και το ποσοστό απασχόλησης (δηλαδή οι απασχολούμενοι ηλικίας 15-64 ετών ως ποσοστό του πληθυσμού της ίδιας ηλικίας) παραμένουν χαμηλότερα από ό,τι στην ΕΕ ως σύνολο και η πρόοδος που έχει σημειωθεί δεν αρκεί. Πράγματι, ένας από τους βασικούς στόχους που συμφωνήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα το Μάρτιο του 2000 είναι η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης στην ΕΕ σε 67% μέχρι το 2005 και σε 70% μέχρι το 2010. Αυτό σημαίνει ότι την επταετία 2004-2010 η απασχόληση στην Ελλάδα θα πρέπει να αυξάνεται κατά 3% ετησίως και να δημιουργηθούν περίπου 900.000 νέες θέσεις απασχόλησης πράγμα που συνέβη εν μέρη. Ακόμη και υπό συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης ταχύτερης από τη σημερινή είναι δύσκολο να δημιουργηθούν τόσες νέες θέσεις εργασίας.

Η ONE καθαυτή δεν αποτελεί άμεση πηγή νέων θέσεων απασχόλησης αλλά σαφώς δημιουργεί μια νέα βάση για τη στήριξη της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Κατ'αρχάς, με την ONE αποφεύγονται οι αρνητικές επιπτώσεις από τις νομισματικές αναταραχές. Ένα επιπλέον όφελος για τη χώρα μας είναι η μείωση των επιτοκίων που προκαλεί το

³⁶ Στασινόπουλος Γιώργος, Νομισματική θεωρία και πολιτική στην Ελλάδα τον 19 αιώνα, Τυπωθήτω, 2008

ευρώ. Τα χαμηλά επιτόκια ενθαρρύνουν περισσότερες επενδύσεις και τονώνουν την ανάπτυξη-δυο βασικοί όροι για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Με το ευρώ να προσφέρει ένα περισσότερο ενθαρρυντικό πλαίσιο για οικονομική ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων απασχόλησης, η Ελλάδα ξεκίνησε τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που θεωρήθηκαν αναγκαίες για την εξάλειψη των εμποδίων στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Παράλληλα με την ονομαστική σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας, επείγει να απασχολήσει την οικονομική πολιτική, το ζήτημα της πραγματικής σύγκλισης, της βελτίωσης των υποδομών και των παραγωγικών της δυνατοτήτων, τόσο από ποσοτική άποψη με την μεγέθυνση του εγκατεστημένου παραγωγικού δυναμικού, όσο και από ποιοτική άποψη με την επιτάχυνση των ρυθμών αύξησης της παραγωγικότητας, ώστε να προφυλάξουμε τον κόσμο της εργασίας από συνέπειες, οι οποίες θα είναι οδυνηρές και για την κοινωνική συνοχή αλλά και για την οικονομική ισχύ της χώρας μας. Από την άποψη αυτή, η αναγκαιότητα της ισχυρής οικονομίας για την συμμετοχή της στο ευρώ, θα πρέπει να ερμηνεύεται όχι με τα γνωστά ονομαστικά κριτήρια σύγκλισης αλλά με την διαμόρφωση πραγματικών κριτηρίων σύγκλισης (επίπεδο ανάπτυξης, απασχόληση, κατά κεφαλή εισόδημα, κοινωνική προστασία).

Τα τελευταία χρόνια η ανεργία πέφτει στην Ελλάδα. Η απασχόληση αυξάνεται, αλλά όχι με τους ρυθμούς που θα περιμέναμε. Χρειάζονται λοιπόν νέες πρωτοβουλίες για την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης και για τη μείωση της ανεργίας, ιδιαίτερα στις γυναίκες, τους νέους και τους μακροχρόνια ανέργους. Η απαραίτητη ώθηση όμως για την απασχόληση και η καταπολέμηση της ανεργίας περνούν σε σημαντικό βαθμό και από τη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς

εργασίας. Η αποτελεσματικότερη λειτουργία της αγοράς εργασίας πρέπει να επιτευχθεί με τρόπο που θα συνδυάζει ευελιξία στην απασχόληση και ασφάλεια για τους εργαζομένους και να ενθαρρύνει τόσο τη ζήτηση όσο και την προσφορά εργασίας. Τα στοιχεία δυσκαμψίας στην ελληνική αγορά εργασίας δεν απορρέουν μόνο από το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τις σχέσεις εργοδοτών και εργαζομένων όσο από αδυναμίες του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης και από δυσλειτουργίες των μηχανισμών οι οποίοι πρέπει να εξασφαλίζουν την αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης εργασίας, αν και στη διάρκεια του 2001 έγιναν σημαντικά θετικά βήματα. Η μη ικανοποιητική επίδοση της ελληνικής οικονομίας όσον αφορά τη δημιουργία απασχόλησης συνδέεται και με στοιχεία δυσκαμψίας στις αγορές προϊόντων και με τα αντικίνητρα που περιέχονται στη φορολογική και στην κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία. Η προσέγγιση της πλήρους απασχόλησης, που αποτελεί βασική συνιστώσα του ευρύτερου στόχου της πραγματικής σύγκλισης, απαιτεί μεταρρυθμίσεις σε όλους αυτούς τους τομείς³⁷.

³⁷ Τσουκαλάς Λουκάς, *Ευρωπαϊκή νομισματική ένωση*, Παπαζήσης, 2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ONE

8.1 ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η ένταξη της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση δημιούργησε στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις περισσότερες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Οι επιχειρήσεις έχουν γίνει πλέον ανταγωνιστικότερες εξαιτίας της εξάλειψης του συναλλαγματικού κινδύνου στις περισσότερες από τις μεγάλες αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα χαμηλά επιτόκια που προέρχονται από τον αυξημένο ανταγωνισμό στον τραπεζικό κλάδο, επιτρέπουν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να χρηματοδοτούν τις δραστηριότητες τους με ευνοϊκότερο κόστος από ότι στο παρελθόν. Ειδικότερα οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες μέχρι σήμερα επιβαρύνονταν με μεγαλύτερο συγκριτικά χρηματοοικονομικό κόστος και δεν είχαν την ίδια πρόσβαση με τις μεγάλες επιχειρήσεις σε όλες τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες έχουν να αποκομίσουν σημαντικά οφέλη από την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους στο σταθερό οικονομικό περιβάλλον της ONE.

Οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να πωλούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους σε χαμηλότερες τιμές και σε μια κατά πολύ ευρύτερη ζώνη σε περισσότερους εν δυνάμει καταναλωτές εξαιτίας της δημιουργίας μιας μεγάλης εγχώριας αγοράς. Η ενιαία αυτή αγορά έχει οδηγήσει τους επιχειρηματίες να ενσωματώσουν στις επιχειρηματικές στρατηγικές τους καινοτόμους και νέες τεχνικές λύσεις προς όφελος ολόκληρης της ευρωπαϊκής οικονομίας. Στην προσπάθεια τους αυτή οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δε διαθέτουν τις οικονομίες

κλίμακας, την οργάνωση, τους πόρους και την τεχνογνωσία των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων χρειάζονται την υποστήριξη όλων των επιχειρηματικών φορέων και οργανώσεων καθώς και των τραπεζών. Η υποστήριξη αυτή εστιάζεται :

- Ø στη βελτίωση της πρόσβασης στα κοινοτικά προγράμματα και κυρίως στα διαρθρωτικά ταμεία,
- Ø στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, εκπαίδευσης και ενημέρωσης προσωπικού και πελατών,
- Ø στην εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που παρέχει η Ενιαία αγορά σε επενδυτικές επιλογές,
- Ø στην πρόσβαση στις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές αγορές χρήματος και κεφαλαίου οι οποίες προσφέρουν ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών,
- Ø στη διείσδυση και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις Ευρωπαϊκές αγορές, με την υποστήριξη στην εξεύρεση νέων προμηθευτών και πελατών και τέλος
- Ø στη μεσολάβηση και υποστήριξη των τραπεζών στο αναμενόμενο κύμα συγχωνεύσεων, εξαγορών και συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων.

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση παρέχει στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις μεγαλύτερη ευελιξία τόσο από εμπορική όσο και χρηματοπιστωτική άποψη γεγονός που έχει καταστήσει πολλές τέτοιες εταιρίες ισχυρότερες και ανταγωνιστικότερες. Η μείωση του κόστους συναλλαγών, τα χαμηλά επιτόκια, ο περιορισμένος συναλλαγματικός κίνδυνος και το ευνοϊκότερο θεσμικό και φορολογικό περιβάλλον είναι παράγοντες οι οποίοι είναι καθοριστικοί για την οικονομική ανάπτυξη

και έχουν συντελέσει στην αύξηση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων.

Οι επιπτώσεις όμως από την παγκοσμιοποίηση των αγορών δεν είναι μόνο θετικές για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες καλούνται να επιβαρυνθούν σε βραχυχρόνια βάση με το κόστος προσαρμογής του στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον της ενιαίας αγοράς, το οποίο όμως είναι άμεσα αποσβέσιμο³⁸.

8.2 ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν αποκομίσει σημαντικά οφέλη από την ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση τα οποία συνδέονται με την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους σε σταθερό οικονομικό περιβάλλον, με τη μείωση του κόστους των διευρωπαϊκών συναλλαγών, την εξάλειψη των αβεβαιοτήτων και του συναλλαγματικού κινδύνου. Οι ανωτέρω παράγοντες είναι ικανοί και αναγκαίοι για την ενίσχυση των επενδύσεων και της οικονομικής δραστηριότητας καθώς και για την αύξηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και του διεθνούς εμπορίου.

Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν στην Ελλάδα έχουν επιτύχει μείωση του κόστους τους, ιδίως όσον αφορά στη διαχείριση κεφαλαίων και τις συναλλαγές σε συνάλλαγμα και μέσω της εξάλειψης σημαντικού μέρους του σημερινού συναλλαγματικού κινδύνου. Οι μεγάλες επιχειρήσεις μετά την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ απέκτησαν ευκολότερη πρόσβαση στις ευρωπαϊκές αγορές προϊόντων και πρώτων υλών λόγω της διαφάνειας και της άμεσης συγκρισιμότητας των τιμών. Η συναλλαγματική σταθερότητα και η κατάργηση του κόστους ανταλλαγής

³⁸ Μαλινδρέτος Παύλος, *Νομισματική πολιτική*, Παπαζήσης 2009

νομισμάτων διευκόλυνε την επέκταση των νέων διεθνών δραστηριοτήτων.

Τα καινούργια χρηματοοικονομικά προϊόντα που σχεδιάζονται από τραπεζικούς οργανισμούς ειδικά για τις επενδυτικές και επιχειρηματικές ανάγκες των επιχειρήσεων αποτελούν έμμεσες επιπτώσεις της ΟΝΕ στο χρηματοοικονομικό περιβάλλον των επιχειρήσεων.

Οι νέες τεχνολογικές συνθήκες είτε με το ηλεκτρονικό εμπόριο, είτε με την κοινωνία της πληροφορίας, αποτελούν μια μοναδική πρόκληση για όλες τις επιχειρήσεις για το ξεπέρασμα των εμποδίων πρόσβασης σε νέες αγορές. Στο πλαίσιο αυτό η ΟΝΕ λειτουργεί σαν καταλύτης για τις ελληνικές επιχειρήσεις να αναπτύξουν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους στο νέο οικονομικό και νομισματικό περιβάλλον.

Η εισαγωγή του ευρώ έχει επηρεάσει τις πολιτικές για την απασχόληση, την εμπορία καθώς και τις αποφάσεις για τον τόπο εγκατάστασης των κέντρων παραγωγής και διανομής. Παράλληλα η κατάργηση των τελωνειακών και άλλων διαδικασιών, τα προβλήματα που προκύπτουν από την πολυπλοκότητα του διοικητικού, νομικού ή φορολογικού καθεστώτος είναι ακόμη ορισμένες από τις προς αντιμετώπιση επιπτώσεις της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης στον επιχειρηματικό κόσμο.

8.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση η οποία συνεπάγεται εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου, μείωση του χρηματοοικονομικού κόστους και του κόστους των διασυνοριακών

συναλλαγών καθώς και διαφάνεια των τιμών εντός της ζώνης του ευρώ, έχει τονώσει το ενδοευρωπαϊκό εμπόριο και τις διασυνοριακές επενδύσεις οι οποίες με τη σειρά τους έχουν αυξήσει τις μετακινήσεις σε επαγγελματικά ταξίδια, έχουν μειώσει το κόστος των ταξιδιών και διευκόλυναν τη μετακίνηση των τουριστών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, ο τουριστικός τομέας έχει αντλήσει σημαντικά οφέλη από το ευρώ καθώς αυξήθηκε η κίνηση, μειώθηκε το λειτουργικό κόστος και ενθαρρύνθηκαν οι επενδύσεις.

Οι τουρίστες δεν επιβαρύνονται πλέον με προμήθειες συναλλάγματος καθώς και με τις διαφορές ανάμεσα στις τιμές αγοράς και πώλησης κατά τις μετατροπές των εθνικών νομισμάτων. Έτσι, μπορούν να πραγματοποιούν τις συναλλαγές τους σε οποιαδήποτε χώρα που συμμετέχει στην ζώνη Ευρώ, όπως ακριβώς και στην χώρα τους. Το γεγονός αυτό, όπως είναι φυσικό, αύξησε τις πωλήσεις στον τομέα του τουρισμού. Επιπλέον, οι τουριστικές επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως από την πλευρά της ζήτησης, έχουν βρεθεί με βελτιωμένη διαπραγματευτική ισχύ, καθώς έχει εκλείψει ο συναλλαγματικός κίνδυνος. Οι δαπάνες κάλυψης από τον συναλλαγματικό κίνδυνο υπολογίζονται στο 5% του κόστους των ταξιδιών στο εξωτερικό, ποσοστό που ισοδυναμεί με εξοικονόμηση 4 δις Ευρώ περίπου ανά έτος. Το υψηλό αυτό κόστος οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι ταξιδιωτικοί πράκτορες κάνουν τις κρατήσεις περίπου ένα χρόνο νωρίτερα και επομένως πρέπει να διασφαλίσουν τις ανοικτές συναλλαγματικές τους θέσεις.

Επιπλέον, θα μειώθηκε το κόστος και η πολυπλοκότητα της διαχείρισης πολλών νομισμάτων ενώ για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στο εσωτερικό της ζώνης του Ευρώ έχουν εξαλειφθεί πλήρως. Για τους λόγους αυτούς, η Ευρώπη καθίσταται

ελκυστικότερη για τους επισκέπτες από χώρες εντός αλλά και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα για όσους επισκέπτονται περισσότερες της μιας χώρες στο ίδιο ταξίδι. Δεν είναι υποχρεωμένοι να διαχειρίζονται πολλά νομίσματα και έχουν την δυνατότητα να συγκρίνουν άμεσα τις τιμές από χώρα σε χώρα.

Ένα άλλο σημαντικό πλεονέκτημα της ONE είναι ο χαμηλός πληθωρισμός και τα επιτόκια δανεισμού γεγονός που μειώνει το κόστος των επενδύσεων και λειτουργίας των τουριστικών (ιδίως των ξενοδοχειακών) επιχειρήσεων. Θα πρέπει να τονιστεί η ευνοϊκή αυτή παράμετρος καθώς ο ξενοδοχειακός κλάδος είναι ο πλέον υπερχρεωμένος σε ευρωπαϊκό επίπεδο και πρωτοστατεί σε χρεοκοπίες.

Η ενιαία αγορά έχει δημιουργήσει ανταγωνιστικότερο περιβάλλον καθώς έχει σημειωθεί απώλεια της συναλλαγματικής πολιτικής ως όπλου για την διατήρηση της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των χωρών. Έτσι, οι τιμές στον τουριστικό τομέα βασίζονται περισσότερο στα πραγματικά δεδομένα προσφοράς και ζήτησης, όπως αυτά προσδιορίζονται από τα εισοδήματα των καταναλωτών και το κόστος παραγωγής (για δεδομένη ποιότητα) των τουριστικών υπηρεσιών.

Οι διαφορές επομένως στις τιμές των τουριστικών πακέτων μεταξύ των χωρών δικαιολογούνται μόνο λόγω διαφορών στην ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και στα μεταφορικά έξοδα, δεδομένου ότι η διαφάνεια έχει καταστήσει πιο δύσκολη την άσκηση διαφορετικής πολιτικής τιμών στις τουριστικές αγορές.

Επιπλέον, η Οικονομική και Νομισματική Ένωση έχει οδηγήσει σε αύξηση του βαθμού συγκέντρωσης στον τουριστικό κλάδο με συγχωνεύσεις, εξαγορές αλλά και συνεργασίες επιχειρήσεων. Η τάση για δημιουργία αλυσίδων στον ξενοδοχειακό κλάδο καθώς και μεγάλων

ταξιδιωτικών γραφείων με πανευρωπαϊκή ή και παγκόσμια εμβέλεια, ευνοείται από το νέο περιβάλλον. Η εξέλιξη αυτή επιτείνει τον ανταγωνισμό, να υποχρεώσει τις επιχειρήσεις να μειώσουν το κόστος λειτουργίας τους, με τελικό αποτέλεσμα την μείωση των τιμών για τους καταναλωτές και την περαιτέρω ενίσχυση της ζήτησης τουριστικών υπηρεσιών. Όμως, η αύξηση του κύκλου εργασιών και η άνθηση του κλάδου δεν έχει ανάλογη θετική επίδραση και στα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων, καθώς τα περιθώρια κέρδους, για τους λόγους που ήδη αναφέρθηκαν έχουν υποστεί πιέσεις³⁹.

8.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΟΠΙΩΣΗΣ ΣΤΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Η ελληνική ναυτιλία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στην οικονομία της χώρας αλλά και γενικότερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεδομένου ότι ο υπό ελληνική σημαία στόλος αντιπροσωπεύει περίπου το ήμισυ του συνόλου του στόλου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο μεγαλύτερος όγκος των συναλλαγών στον τομέα της ναυτιλίας πραγματοποιείται σε δολάρια και επιπλέον, ως διεθνής δραστηριότητα έχει πρόσβαση στα μεγάλα χρηματοπιστωτικά κέντρα και χρησιμοποιεί τα πλέον εξελιγμένα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Επομένως, οι επιπτώσεις από την εισαγωγή του ευρώ εστιάζονται περισσότερο στη διαμόρφωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ έναντι του

³⁹ Στασινόπουλος Γιώργος, Νομισματική θεωρία και πολιτική στην Ελλάδα τον 19 αιώνα, Τυπωθήτω, 2008

δολαρίου, στη σταθερότητα του νομίσματος και στην επικράτηση του στις διεθνείς συναλλαγές.

Ορισμένοι τομείς της ναυτιλίας έχουν δεχθεί σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με άλλους, τις επιπτώσεις του ενιαίου νομίσματος και επομένως, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς αυτούς, θα πρέπει να προχωρήσουν στην προσαρμογή των συστημάτων τους αλλά ενδεχομένως και στον επανασχεδιασμό της στρατηγικής τους στην ανάπτυξη των εργασιών τους. Οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται κυρίως στον ευρωπαϊκό χώρο στους τομείς της ακτοπλοΐας, στις κρουαζιέρες και γενικότερα στα σκάφη αναψυχής καθώς και στις επιβατικές και εμπορευματικές μεταφορές με τις χώρες της ζώνης του ευρώ, έχουν επωφεληθεί άμεσα από την Οικονομική και Νομισματική Ένωση λόγω της αύξησης του διασυνοριακού εμπορίου και του τουρισμού. Είναι γεγονός ότι η εναρμόνιση των ευρωπαϊκών αγορών και το ενιαίο νόμισμα περιορίζει την σημασία των συνόρων και οι συναλλαγές μεταξύ των χωρών που συμμετέχουν στην ΟΝΕ θα θεωρούνται ολοένα και περισσότερο ως εγχώριες.

Μερικά από τα άμεσα αποτελέσματα της εισαγωγής του Ευρώ στις ναυτιλιακές επιχειρήσεις που συναλλάσσονται με τις χώρες της ζώνης του Ευρώ, είναι:

- Ø η περαιτέρω απλοποίηση και βελτίωση του θεσμικού πλαισίου στην μεταφορά εμπορευμάτων, ανθρώπων και κεφαλαίων
- Ø η εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου
- Ø η μείωση του κόστους συναλλαγών λόγω εξάλειψης του κόστους μετατροπής των εθνικών νομισμάτων,
- Ø η βελτίωση των όρων χρηματοδότησης
- Ø η ταχύτερη και με χαμηλότερο κόστος πραγματοποίηση των διασυνοριακών συναλλαγών

Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις, παρότι είναι ηπιότεροι συγκριτικά με άλλους κλάδους, εντοπίζονται στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους καθώς αναμένεται συμπίεση των εξόδων μεταφοράς και των ναύλων λόγω της ευχερέστερης πλέον συγκρισιμότητας τους στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς με το κοινό νόμισμα⁴⁰.

⁴⁰ Trevithice J. S, Πληθωρισμός - ένας οδηγός για κρίση οικονομικών επιστήμων, Σταμούλης Α. 2007

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΕΡΕΥΝΑ

9.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια εκπόνησης της πτυχιακής μας εργασίας και τα στοιχεία της συλλέχτηκαν από 16 ελληνικές επιχειρήσεις με τη μέθοδο της τηλεφωνικής συνέντευξης. Με τις επιχειρήσεις ήρθαμε σε πρώτη επαφή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και αφότου έκαναν δεκτό το αίτημα μας προχωρήσαμε σε τηλεφωνική συνομιλία.

9.2 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Η έρευνα πρέπει να διεξάγεται με σεβασμό στην επιστημονική αλήθεια, στην ακαδημαϊκή ελευθερία, στη ζωή, τη φύση και το περιβάλλον, στη βιολογική και πνευματική ακεραιότητα του ανθρώπου, στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την πνευματική ιδιοκτησία και στα προσωπικά δεδομένα. Κατά την έρευνα πρέπει να αποφεύγεται κάθε δυσμενής διάκριση πολιτών κατά την εθνότητα, τη φυλή, την εθνική καταγωγή, τη γλώσσα, το φύλο, τη θρησκεία, την ιδιωτική ζωή, τη σωματική ικανότητα ή την κοινωνικοοικονομική κατάσταση.

Οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας την επαγγελματική δεοντολογία του κλάδου τους. Για τα έργα, τα οποία διακινούνται μέσω της Επιτροπής Ερευνών, ισχύουν παράλληλα και οι ειδικοί κανόνες της.

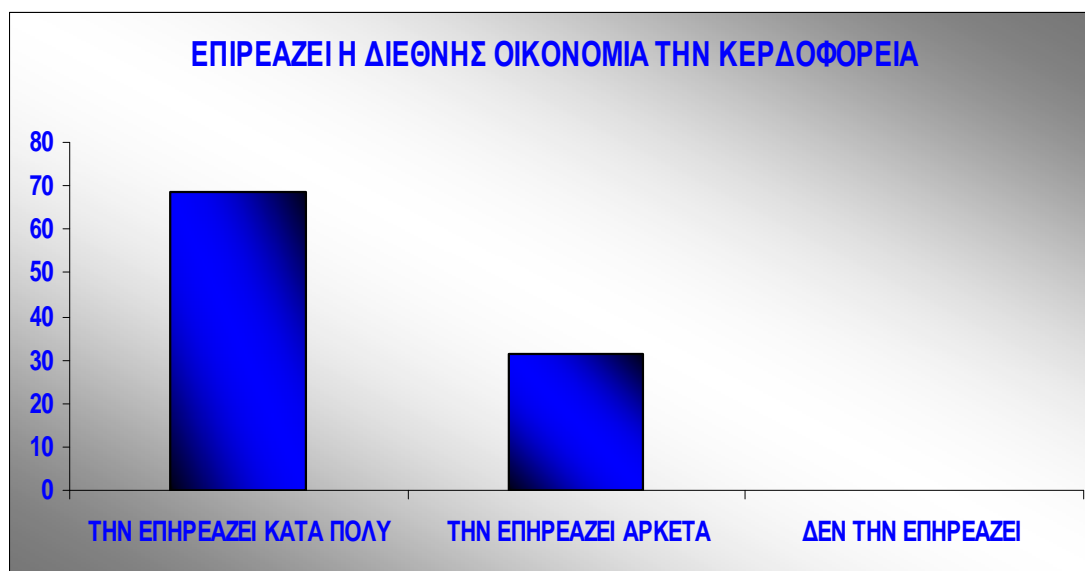
Οι υπεύθυνοι των ερευνών πρέπει να ενημερώνουν συνοπτικά, αλλά με ειλικρίνεια και επάρκεια τους πολίτες, που πρόκειται να λάβουν

μέρος σε αυτές, για τους στόχους του προγράμματος. Όταν για τη διεξαγωγή της έρευνας απαιτείται συναίνεση του πολίτη που συμμετέχει, η ενημέρωση πρέπει να είναι πλήρης. Πρέπει επίσης να ενημερώνουν τους πολίτες που δε μετέχουν στην έρευνα, επηρεάζονται όμως άμεσα από τη διεξαγωγή της.

9.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Κατά πόσο πιστεύεται ότι η νέα διεθνής οικονομική τάξη των πραγμάτων επηρεάζει την κερδοφορία της επιχείρησής σας;

Κατά πόσο πιστεύεται ότι η νέα διεθνής οικονομική τάξη των πραγμάτων επηρεάζει την κερδοφορία της επιχείρησής σας;			
ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΚΑΤΑ ΠΟΛΥ	11	68,75	
ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΑΡΚΕΤΑ	5	31,25	
ΔΕΝ ΤΗΝ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ	0	0	
ΣΥΝΟΛΟ	16	100	

2. Πόσο έχει αλλάξει η οικονομική ενοποίηση τη στρατηγική προώθησης της επιχείρησής σας;

ΠΟΣΟ ΕΧΕΙ ΑΛΛΑΞΕΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΟΠΙΟΙΗΣΗ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΣΑΣ;		
ΤΗΝ ΕΧΕΙ ΑΛΛΑΞΕΙ ΚΑΤΑ ΠΟΛΥ	10	62,5
ΤΗΝ ΕΧΕΙ ΑΛΛΑΞΕΙ ΑΡΚΕΤΑ	4	25
ΔΕΝ ΤΗΝ ΕΧΕΙ ΑΛΛΑΞΕΙ	2	12,5
ΣΥΝΟΛΟ	16	100

3. Πως χαρακτηρίζεται Τρέχουσα κατάσταση ελληνικού εξωτερικού εμπορίου σε σχέση με τα υπόλοιπα Κράτη- Μέλη της Ε.Ε..

Πως χαρακτηρίζεται Τρέχουσα κατάσταση ελληνικού εξωτερικού εμπορίου σε σχέση με τα υπόλοιπα Κράτη Μέλη της Ε.Ε..		
Χαρακτηρίζεται από ένα έντονο δυΐσμό	7	43,75
Παρουσιάζει ένα υψηλό εμπορικό πλεόνασμα	6	37,5
Παρουσιάζει ένα συνεχώς διογκούμενο έλλειμμα στο εμπόριο αγαθών	3	18,75
ΣΥΝΟΛΟ	16	100

4. Πως κρίνετε τις εξαγωγές της Ελλάδας προς Κράτη- Μέλη της Ε.Ε.

Πως κρίνετε τις εξαγωγές της Ελλάδας προς Κράτη- Μέλη της Ε.Ε.	
Κατέχουν σε ελάχιστους κωδικούς μερίδιο	
Αναδεικνύει τις ίδιες διαφοροποιήσεις με τις Αποστολές εντός Ε.Ε.	
Εμφανίζει ικανοποιητικό μερίδιο	
ΣΥΝΟΛΟ	

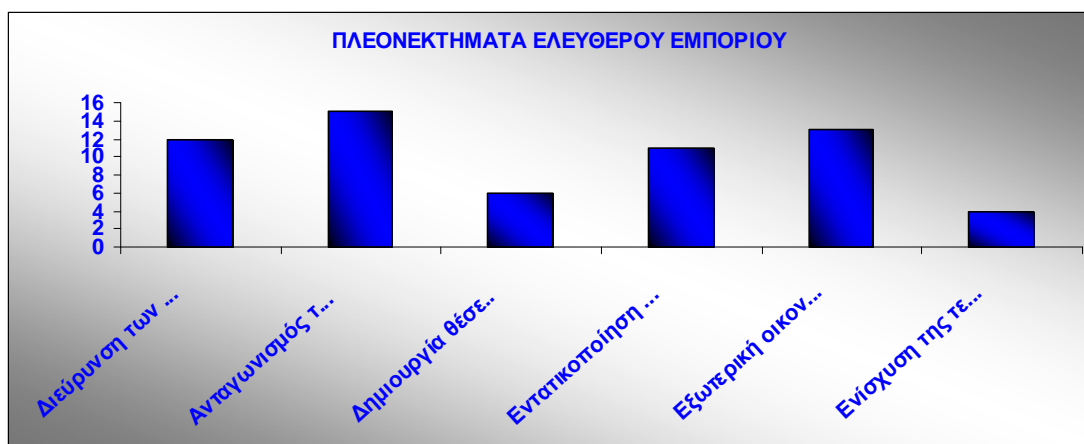
5. Ποιοι θεωρείτε ότι πρέπει να είναι οι στόχοι της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής.

Ποιοι θεωρείτε ότι πρέπει να είναι οι στόχοι της εξωτερικής εμπορικής πολιτικής		
Δημιουργία πλαισίου για το διεθνές εμπόριο	3	18,75
Επηρεασμός διαδικασιών αγοράς	6	37,5
Αύξηση της εθνικής παραγωγής και απασχόλησης	4	25
Παρεμβατική εξωτερική εμπορική πολιτική	3	18,75
ΣΥΝΟΛΟ	16	100

6. Ποια πιστεύεται ότι είναι τα πλεονεκτήματα του Ελεύθερου εμπορίου ως «συμπλήρωμα» μιας ελεύθερης εθνικής οικονομίας

Ποιοι πιστεύεται ότι είναι οι κίνδυνοι του Ελεύθερου εμπορίου ως «συμπλήρωμα» μιας ελεύθερης εθνικής οικονομίας	
Διεύρυνση των επιλογών	12
Ανταγωνισμός τιμών και ποιότητων	15
Δημιουργία θέσεων εργασίας στον εξαγωγικό τομέα	6
Εντατικοποίηση του ανταγωνισμού	11
Εξωτερική οικονομική ελευθερία	13
Ενίσχυση της τεχνικής προόδου	4

7. Ποιοι πιστεύεται ότι είναι οι κίνδυνοι του Ελεύθερου εμπορίου ως «συμπλήρωμα» μιας ελεύθερης εθνικής οικονομίας

Ποιοι πιστεύεται ότι είναι οι κίνδυνοι του Ελεύθερου εμπορίου ως «συμπλήρωμα» μιας ελεύθερης εθνικής οικονομίας	
Πίεση από εξωτερικό ανταγωνισμό	12
Πίεση για συνεχή προσαρμογή	9
Εξάρτηση από το εξωτερικό	15
Κόστος προσαρμογής	9

9.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με την έρευνα που διεξήγαμε, τη βιβλιογραφική ανασκόπηση καθώς και με τη βοήθεια της ανάλυσης οικονομικής εφημερίδων μπορούμε να συνοψίσουμε τα εξής:

Η δυνατότητα της Ε.Ε. να ενεργεί ως ενιαίος δρων σε ζητήματα διεθνούς πολιτικής και να προχωρήσει στη δημιουργία αυτόνομης ευρωπαϊκής άμυνας, εξαρτάται από το βαθμό σύγκλισης των εθνικών συμφερόντων των κρατών/μελών. Η σύγκλιση των εθνικών συμφερόντων που θα διαμορφώσει την απαιτούμενη συναίνεση για την προώθηση της πολιτικής ενοποίησης απουσιάζει, με αποτέλεσμα την πολύ αργή εξέλιξη, έως στασιμότητα του εγχειρήματος. Στους πολύ σημαντικούς τομείς της οικονομίας, του νομίσματος και του εμπορίου έχει επιτευχθεί ένας αρκετά μεγάλος βαθμός ολοκλήρωσης. Εν τούτοις σε ό,τι αφορά τους κρίσιμους τομείς της υψηλής πολιτικής ο άναρχος χαρακτήρας του διεθνούς συστήματος, ο συνεπαγόμενος νόμος της άνισης ανάπτυξης και τα διλήμματα ασφαλείας στα οποία οδηγεί, δεν επιτρέπουν στα κράτη να εκχωρήσουν προς μια ανώτερη αρχή τα ζωτικής σημασίας δικαιώματα της αυτόνομης διαχείρισης των εξωτερικών τους υποθέσεων και της αυτοπροστασίας τους.

Οι συνολικές εξαγωγές των Κρατών - Μελών της Ε.Ε. (EXTRASTAT-INTRASTAT) ανήλθαν το 2008 στα 4 τρις ευρώ. Από αυτά, τα 17,163 δις (0,42% επί του συνόλου) αντιστοιχούν στις εξαγωγές της Ελλάδας.

Παρατηρείτε μια διαφοροποίηση ως προς τη διάρθρωση των εξαγωγών μεταξύ Ελλάδας και Ε.Ε. που θα προσπαθήσουμε να την ερμηνεύσουμε, εξετάζοντας χωριστά τις εξαγωγές-αποστολές μεταξύ των Κρατών-Μελών της Ε.Ε. και των εξαγωγών προς κράτη εκτός Ε.Ε..

Οι εξαγωγές της Ελλάδας προς Κράτη-Μέλη της Ε.Ε. ανήλθαν το 2008 σε 10,964 δις. Ευρώ, αποτελώντας μόλις το 0,41% των εξαγωγών (ή αποστολών-dispatches κατά την κοινοτική ορολογία)των Κρατών-Μελών προς άλλα Κράτη-Μέλη της Ε.Ε.. Από τη μελέτη της ταξινόμησης κατά 2-ψήφιο κωδ. SITC παρατηρούμε ότι οι ελληνικές εξαγωγές κατέχουν σε ελάχιστους κωδικούς (11 συνολικά) μερίδιο άνω του 1% των συνολικών αποστολών εντός Ε.Ε..

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Πασσέτ Ρ. (2006) *Η Νεοφιλελεύθερη Απάτη*, Θεσσαλονίκη: Εκ. Επίκεντρο
- Τσακαλογιάννης Π. (1996) *Η Πολιτική Διάσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα Εκ. Παπαζήση.
- Στεφάνου Κ. (1996) *Η Θεσμική Μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα: Εκ. Παπαζήση.
- Ιωακειμίδης Π.Κ.(1994) *Η Πόλη και η Ευρωπαϊκή Ένωση Αναζητώντας μια Νέα Αριστοτελική Προσέγγιση στη Διαδικασία της Πολιτικής Ολοκλήρωσης*, Αθήνα: Εκ. Θεμέλιο.
- Βάλλερσταϊν Ι.(2002) *Μετά τον Φιλελευθερισμό*, Αθήνα: Εκδόσεις Ηλέκτρα
- Σκουλάς Γ. (2007) *Κοινωνία & Πολιτική Θεωρία: Κριτική Πολιτική Ανάλυση του Σύγχρονου Κόσμου*, Εκ. Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη
- Στεφάνου Κωνσταντίνος,(2002) *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Τόμος Α': Γενικά και Θεσμικά Χαρακτηριστικά Μετά τη Νίκαια*, Σάκκουλας,
- Σκουλάς Γ. (2007) *Κοινωνία & Πολιτική Θεωρία: Κριτική Πολιτική Ανάλυση του Σύγχρονου Κόσμου*, Εκ. Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
- Ήφαιστος Παναγιώτης,(1999) *Θεωρία Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης*, Αθήνα: Ποιότητα,
- Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, (2000) *Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική Μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Ιδεολογικά Ρεύματα*, Αθήνα: Ποιότητα
- Φωτόπουλος Τ. (2002) *Παγκοσμιοποίηση, Αριστερά και Περιεκτική Δημοκρατία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Δασκάλου Γεώργιος, *Διεθνές Εμπόριο*, Σύγχρονη εκδοτική, 2004

Πόμπορτσης Α., Τσουλφας αν. Εισαγωγή στο ηλεκτρονικό εμπόριο, Τζιόλα 2008

Ντε Γκραου Πωλ, *Τα οικονομικά της νομισματικής ένωσης*, Παπαζήσης, 2008

Τσουκαλάς Λουκάς, *Ευρωπαϊκή νομισματική ένωση*, Παπαζήσης, 2005

Μαλινδρέτος Παύλος, *Νομισματική πολιτική*, Παπαζήσης 2009

Trevithice J. S, Πληθωρισμός - ένας οδηγός για κρίση οικονομικών επιστήμων,
Σταμούλης Α. 2007

Στασινόπουλος Γιώργος, *Νομισματική θεωρία και πολιτική στην Ελλάδα τον 19
αιώνα*, Τυπωθήτω, 2008

ΞΕΝΗ

Keohane R. O. - Hoffmann St. (1991) *The New European Community Decision
Making and Institutional Change*, Westview Press, Oxford

Mackay R.W.G. (1969) *Towards a United States of Europe*, Hutchinson, London

ΠΗΓΕΣ INTERNET

www.aueb.gr

www.tovima.gr

www.europages.gr

www.weforum.org

www.econ.uoa.gr

portal.kathimerini.gr

www.econews.gr